

ปรากฏการณ์ล้มทั้งยืน: อาชญากรรมบนเทคโนโลยี

การเงินแบบกระจายศูนย์

The Rug Pull: Crime on Decentralized Finance (DeFi)

Received 3 August 2023

Revised 5 October 2023

Accepted 18 October 2023

กุลนันท์ ศรีเจริญ¹

Kullanan Sricharoen²

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหา รูปแบบ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเกิดปรากฏการณ์ล้มทั้งยืน (Rug Pull) ซึ่งเป็นอาชญากรรมบนเทคโนโลยีการเงินแบบกระจายศูนย์ (DeFi) เพื่อสร้างความเข้าใจให้แก่สังคม และนำไปสู่การแสวงหาแนวทางป้องกันที่เหมาะสม ด้วยการวิจัยเชิงเอกสาร พบว่า คุณลักษณะเฉพาะของ DeFi คือ การใช้สินทรัพย์ดิจิทัลเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนแบบ Peer-to-Peer มีสัญญาอัจฉริยะเป็นกลไกหลักในการควบคุมการดำเนินการให้เป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนด ผู้ใช้สามารถทำธุรกรรมทางการเงินโดยไม่ระบุตัวตนของคู่สัญญาด้วยความรวดเร็วผ่านระบบนิเวศแบบกระจายศูนย์ ไม่มีตัวกลางในการกำกับดูแล ทำให้ขาดการตรวจสอบและประเมินความเสี่ยงจากภาครัฐ เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นจากการฉ้อโกง หรือให้บริการที่ไม่เป็นธรรม จึงไม่ได้รับการคุ้มครองการระงับพื้นที่หรือเขตอำนาจศาลที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดจึงเป็นไปด้วยความยากลำบาก ด้วยสภาพปัญหา 4 ด้าน คือ ด้านโลกาภิวัตน์ ด้านสังคมความเสี่ยง ด้านกฎหมาย และด้านความร่วมมือระหว่างประเทศ ทั้งนี้ ปรากฏการณ์ล้มทั้งยืนสามารถเกิดขึ้นได้ 3 รูปแบบ คือ การขโมยสภาพคล่อง การลากและทุบ และการจำกัดการซื้อขาย โดยมีปัจจัยที่ส่งผลต่อการเกิดปรากฏการณ์ล้มทั้งยืน 3 ปัจจัยหลัก คือ เกิดจากผู้ที่มีความสามารถในการก่ออาชญากรรม เกิดจากนักลงทุน และเกิดจากขาดผู้

¹ นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ ประเทศไทย E-mail: sricharoen@gmail.com

² PhD. Student, Criminology and Justice Program, Department of Sociology and Anthropology, Faculty of Political Sciences, Chulalongkorn University, Bangkok, Thailand.

พิทักษ์ ทั้งนี้แนวทางการป้องกัน คือ การสร้างกลไกความร่วมมือระหว่างประเทศกับหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย สร้างเครือข่าย บูรณาการความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่สำคัญ เผยแพร่องค์ความรู้ ตลอดจนสร้างความตระหนักเกี่ยวกับความเสี่ยงในการลงทุนสินทรัพย์ดิจิทัลระหว่างหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายกับชุมชนนักลงทุนสินทรัพย์ดิจิทัล

คำสำคัญ: ปรากฏการณ์ล้มทั้งยืน, เทคโนโลยีการเงินแบบกระจายศูนย์, สินทรัพย์ดิจิทัล

Abstract

This article explores Rug Pull issues, a crime in Decentralized Finance (DeFi), analyzes Rug Pull schemes and factors that have emerged, and includes suggestions on how to prevent them from emerging. This is qualitative research, using documentary research.

It was found that DeFi, uses emerging technology to remove third parties and centralized institutions from financial transactions. Peer- to- peer (P2P) financial transactions are one of the core premises behind DeFi, where both parties agree to exchange digital assets for goods or services without a third party involved. This means that loans are backed by smart contracts that are completed based on the terms both parties, the lender and the borrower, agreed to. Anonymity and a lack of inspection and risk assessment from regulators, hence most DeFi applications, give rise to risks of illicit use, facilitating misconduct. The issuance of promotions or trading on DeFi platforms could be considered non-compliant in many jurisdictions. Equally, when DeFi platforms or activities currently fall outside of the regulated space in some jurisdictions, they raise risks that may be left unaddressed by existing rules. The study of the problems of Rug Pull thus caused four key problems: Globalization, Risk Society, Legal, and International Cooperation. There are three

main types of Rug Pull: Liquidity Stealing, Pump-and-Dump, and Limiting sell orders. There were three key factors affecting Rug Pull utilizing Routine Activity Theory: Potential Offender, Digital Asset Investor, and The Absence of Guardians Capable. Finally, the appropriate approach for preventing rug pull is establishing strong network development in terms of digital assets, The integration of important information is a necessary condition for the success of law enforcement in interstate securities trading without federal registration, to raise awareness about the risks of investing in digital assets with the cooperation of the government, private sector, and online community.

Keywords: Rug Pull, Decentralized Finance (DeFi), Digital Asset

บทนำ

แนวคิดระบบการเงินแบบกระจายศูนย์ (Decentralized Finance: DeFi) เป็นแนวคิดสถาบันการเงินแบบเปิด ซึ่งนำเทคโนโลยีบล็อกเชนมาทำหน้าที่ในการบันทึก ดำเนินธุรกรรมต่างๆ แทนที่ตัวกลางในระบบการเงินแบบดั้งเดิม (Traditional Finance) อาทิ สถาบันการเงิน ธนาคารพาณิชย์ ศูนย์รับแลกเปลี่ยนเงินตรา ฯลฯ DeFi จึงมีผลิตภัณฑ์ หรือบริการทางการเงินที่หลากหลายเช่นเดียวกัน ตัวอย่างเช่น กลุ่มซื้อขายแลกเปลี่ยน (Decentralized Exchange: DEX) กลุ่มกู้ยืม (Borrowing and Lending) กลุ่มสร้างสินทรัพย์สังเคราะห์ (Synthetic Asset) กลุ่มการประกัน (Insurance) เป็นต้น สามารถบริหารสินทรัพย์ดิจิทัล (Digital Assets) ได้หลายประเภท ด้วยการส่งสินทรัพย์จากเครือข่ายบล็อกเชนหนึ่ง ไปยังอีกเครือข่ายบล็อกเชนหนึ่ง ผ่านวิธีการฝากสินทรัพย์ดิจิทัลไว้กับแพลตฟอร์ม DeFi ที่ทำหน้าที่คล้ายนายหน้า โดยรับประกันว่าสินทรัพย์ดิจิทัลที่แลกไป จะสามารถนำกลับมาแลกคืนที่เครือข่ายเดิมได้ตลอดเวลา และจะยังคงมูลค่าเท่าเดิม ทั้งนี้ ลักษณะเด่น DeFi อีกประการหนึ่ง คือ ผลิตภัณฑ์ หรือบริการทางการเงินเหล่านี้ สามารถเชื่อมบริการให้ครอบคลุมกับความต้องการของผู้ใช้งานที่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และถูกออกแบบมาให้ประกอบกันได้เหมือนกับ การต่อบล็อกเลโก้การเงิน (Money Legos) ในรูปแบบที่ระบบการเงินแบบดั้งเดิมไม่สามารถทำได้ (Popescu, 2020)

เมื่อหลักการสำคัญของการเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน (Medium of exchange) คือ การได้รับการยอมรับของผู้คนในเครือข่าย จึงทำให้มูลค่าของสินทรัพย์ดิจิทัลขึ้นอยู่กับการใช้งานของคนในเครือข่าย ส่งผลให้เกิดความผันผวนของตลาด นักลงทุนนิยมเก็งกำไรจากการขึ้นลงของราคาที่รุนแรงของสินทรัพย์ดิจิทัล ประกอบกับขาดการกำกับดูแลจากหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง มีเพียงกลไกควบคุมการดำเนินการต่างๆ ให้เป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดผ่านสัญญาอัจฉริยะ (Smart Contract) เท่านั้น ทำให้ DeFi กลายเป็นเป้าหมายหลักของการเกิดอาชญากรรมที่มีคริปโทเคอร์เรนซีเป็นเครื่องมือ (Accessory to a crime) ได้ (เจษฎาพงษ์ คำชู, 2565) เนื่องด้วยความเป็นอิสระจากการควบคุมของหน่วยงานภาครัฐ (Decentralize) และความสามารถในการปกปิดตัวตน (Anonymous) ทำให้ผู้ใช้งานมีโอกาสหลีกเลี่ยงจากการตรวจพิสูจน์แหล่งที่มาของสินทรัพย์ดิจิทัล และเล็งเห็นโอกาสจากการใช้ประโยชน์ของ DeFi ในการก่ออาชญากรรมด้วยการหลอกลวง (Scam) สร้างความเสียหายต่อบุคคล และส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของระบบเศรษฐกิจสากล โดยไม่จำกัดเฉพาะขอบเขตประเทศใดประเทศหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศไทย แม้จะมีพระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ.2561 เป็นกฎหมายที่กำกับดูแลการเสนอขายและการให้บริการเกี่ยวกับสินทรัพย์ดิจิทัล แต่ยังคงขาดมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมในการลงโทษผู้กระทำผิด เมื่อเกิดเหตุการณ์ฉ้อโกงสินทรัพย์ดิจิทัลบนแพลตฟอร์ม DeFi หรือเรียกว่า “ปรากฏการณ์ล้มทั้งยืน” (Rug Pull) ผู้เขียนจึงเห็นความสำคัญของประเด็นปัญหาข้างต้น ควรแก่การศึกษา ทำความเข้าใจสภาพปัญหา รูปแบบตลอดจนปัจจัยที่ส่งผลต่อการเกิดอาชญากรรมบนเทคโนโลยีการเงินแบบกระจายศูนย์ (DeFi) ในปรากฏการณ์ล้มทั้งยืน ซึ่งเป็นอาชญากรรมไซเบอร์รูปแบบหนึ่ง เพื่อสร้างความเข้าใจให้แก่สังคมเพื่อนำไปสู่การแสวงหาแนวทางที่เหมาะสมสำหรับการป้องกันอาชญากรรมดังกล่าวต่อไป

จุดเริ่มต้นของระบบการเงินแบบกระจายศูนย์ (Decentralized Finance: DeFi)

สถานการณ์ที่เศรษฐกิจเกิดการชะลอตัวอย่างรุนแรงในระยะเวลาสั้นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนำไปสู่วิกฤตเศรษฐกิจ (Economic Crisis) ครั้งใหญ่หลายเหตุการณ์

จุดเริ่มต้นที่ทำให้วิกฤตทางการเงินลูกกลามมากขึ้น คือ การล้มของสถาบันการเงิน กล่าวคือ เมื่อสถาบันการเงินซึ่งเป็นธุรกิจที่มีการรับเงินฝากจากประชาชนจำนวนมาก นำเงินฝากไปปล่อยสินเชื่อให้กับภาคธุรกิจ เกิดเป็นธุรกรรมและนิติกรรมอันหลากหลาย และมีความเชื่อมโยงเกี่ยวพันกับธุรกิจอื่นๆ ในระบบเศรษฐกิจที่สูงมาก ดังนั้นหากสถาบันการเงินเกิดปัญหาขาดสภาพคล่อง ความโกลาหลในระบบเศรษฐกิจและสังคมย่อมบังเกิดขึ้น และจะยิ่งทวีความรุนแรง หากไม่มีระบบการจัดการที่ชัดเจน (ภุชงค์ อธิรันทรรพร, 2564) กล่าวได้ว่า หากผู้ฝากเงินหมดความเชื่อมั่น และเกิดความกังวลเกี่ยวกับความสามารถในการชำระหนี้ของสถาบันการเงิน ผู้ฝากเงินจำนวนมากจะพากันไปถอนเงินออกอย่างรวดเร็ว (Bank run) นำไปสู่การขาดสภาพคล่อง ทั้งนี้ วิกฤตการเงินที่เกิดขึ้นในอดีตได้ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อเศรษฐกิจโลกและประเทศไทยครั้งใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายหลังจากวิกฤตสินเชื่อซับไพรม์ (Sub-Prime Mortgage Crisis) ในปี ค.ศ.2007 เกิดการเรียกร้องให้สถาบันการเงินมีความรับผิดชอบ และตรวจสอบความเสี่ยงในการดำเนินธุรกรรมทางการเงินมากขึ้น โดยมองว่าสถาบันการเงินเป็น “ตัวการ” ที่ก่อให้เกิดวิกฤตดังกล่าว (สฤณี อาชวานันทกุล, 2555)

นำไปสู่การตั้งคำถาม “เหตุใดเราจึงยอมเชื่อว่า สถาบันการเงินซึ่งกำกับโดยรัฐจะสามารถจัดการดูแลเงินฝากได้ดีกว่าเจ้าของเงิน” “เราจะมั่นใจได้อย่างไรว่าสถาบันการเงินจะบริหารงานอย่างโปร่งใส หรือมีสินทรัพย์สำรองในคลังค่าประกันเงินฝากได้อย่างเพียงพอเมื่อเกิดวิกฤตการเงิน” จึงนำไปสู่การเปลี่ยนกระบวนทัศน์ (Paradigm Shift) ในระบบการเงิน (The Intelligence Team, 2564) ซึ่งเชื่อว่าแนวคิดการรวมศูนย์อำนาจทางการเงิน (Centralized Finance: CeFi) ซึ่งเป็นระบบการเงินแบบดั้งเดิม (Traditional Finance) นำโดยประเทศมหาอำนาจเช่นสหรัฐอเมริกา นั้นล้าสมัย เมื่อสถาบันการเงินขนาดใหญ่แห่งใดแห่งหนึ่งเกิดปัญหา ย่อมส่งผลกระทบต่อภาคการเงินทั้งระบบที่เชื่อมโยงกัน ทำให้เกิดความพยายามนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อลดการพึ่งพา หรือแม้กระทั่งทดแทนบางบทบาทของสถาบันการเงิน เกิดเป็นแนวคิดทางการเงินแบบใหม่ที่ใช้เทคโนโลยีบล็อกเชน (Distributed Ledger Technology: DLT) มาทำหน้าที่ในการบันทึกธุรกรรมต่างๆ แทนที่ตัวกลางเพื่อรองรับการบริหารสินทรัพย์ดิจิทัล ในชื่อ “ระบบการเงินแบบกระจายศูนย์” (DeFi) ทำหน้าที่ที่เสมือนสถาบันการเงินแบบเปิด ผู้ใช้งานสามารถจัดการสินทรัพย์

ดิจิทัลของตนเอง ในฐานะสื่อกลางแลกเปลี่ยนแทนเงินเฟียต (Fiat) ได้อย่างอิสระผ่านกระเป๋าสตางค์ (Wallet) และกุญแจส่วนตัว (Private Key) เพื่อยืนยันการทำธุรกรรมทางการเงินบนเทคโนโลยีบล็อกเชน (Klungjaturavet & Hirankasi, 2565) ทั้งนี้ DeFi ส่วนใหญ่จะถูกสร้างบนระบบนิเวศ (Ecosystem) เครือข่ายบล็อกเชน Ethereum ถึงแม้จะไม่มีตัวกลางอย่างสถาบันการเงินหรือธนาคารพาณิชย์มาควบคุม แต่ทุกธุรกรรมที่เกิดขึ้นจะต้องดำเนินการผ่านสัญญาอัจฉริยะ ซึ่งเป็นการทำสัญญาในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ คู่สัญญาได้สร้างเงื่อนไขหรือข้อตกลงไว้ล่วงหน้าผ่านการตั้งค่าในรูปแบบโค้ด (Source Code) แทนการเขียนเป็นตัวหนังสือในแบบ Paper Contract ซึ่งโค้ดดังกล่าวจะถูกบันทึก หรือจัดเก็บไว้บนระบบบล็อกเชน และเมื่อมีเหตุการณ์ตามเงื่อนไข หรือข้อตกลงเกิดขึ้นในอนาคตให้ระบบทำธุรกรรมอัตโนมัติระหว่างกันตามที่ได้ตั้งค่าไว้ได้ทันที จึงเป็นการทำธุรกรรมโดยปราศจากการควบคุมของตัวกลาง โดยให้เป็นหน้าที่ของระบบที่จะเข้าจัดการแบบอัตโนมัติ (สุมาพร (ศรีสุนทร) มานะสันต์, 2562) เมื่อประกอบกับคุณลักษณะของบล็อกเชน ทำให้ DeFi ไม่สามารถปลอมแปลง หรือแก้ไขข้อมูลธุรกรรมที่ทำไปก่อนหน้านี้ได้ ผู้ใช้งานภายในเครือข่ายทั้งหมดสามารถตรวจสอบธุรกรรมได้ตลอดเวลา ทำให้ปัจจัยด้านความเชื่อใจ หรือเครดิตด้านการเงินของผู้ใช้งาน จึงไม่มีความจำเป็นอีกต่อไป ผู้ใช้งานเพียงแค่มียุคสมบัติตามที่กำหนดไว้ในสัญญาอัจฉริยะของแพลตฟอร์ม DeFi ก็สามารถใช้บริการกู้ยืม หรือทำธุรกรรมทางการเงินอื่นๆ บน DeFi ได้เหมือนกับระบบการเงินแบบดั้งเดิมทุกประการ ผ่านแพลตฟอร์ม DeFi หรือแอปพลิเคชัน เรียกว่า Decentralized Application (DApp) ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับว่า DApp นั้น กำหนดให้ใช้เงินดิจิทัลสกุลใดเป็นค่าธรรมเนียม (Gas Fee) สำหรับการฝากนั้น DeFi ให้ผลตอบแทนสูงกว่าระบบการเงินแบบดั้งเดิม เนื่องจากกลไกของสัญญาอัจฉริยะมีการจ่ายผลตอบแทนให้กับผู้ใช้งานอัตโนมัติ ทำให้ไม่ต้องมีค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการตัวกลาง เช่น เงินเดือนพนักงาน ดังนั้น รายได้จากการปล่อยกู้ หรือรายได้จากค่าธรรมเนียมต่างๆ ที่สถาบันการเงินได้รับ เมื่อเป็น DApp เก็บจึงถูกนำมากระจายกลับให้กับผู้ใช้งานแพลตฟอร์ม ผู้ใช้งานทุกคนจึงได้รับผลตอบแทนแบบเต็มเม็ดเต็มหน่วย กล่าวได้ว่า การโอนมูลค่าโดยตรงระหว่างผู้ใช้งาน (Peer-to-Peer: P2P) ทำให้การควบคุมระบบการทำงานอยู่ในอำนาจของผู้ใช้งาน โดยไม่มีหน่วยงานกลาง ตัวแทน หรือผู้ดูแล มีเพียงระบบนิเวศ DeFi

เป็นผู้กำกับกิจกรรม ผ่านการจัดการควบคุมระบบการทำงานด้วย DApp ส่งผลให้แนวคิด DeFi ได้รับความสนใจมากขึ้น (PwC, n.d.) แบ่งประเภทของสินทรัพย์ดิจิทัลไว้ 6 ประเภท ได้แก่ 1) Cryptocurrency 2) Stablecoin 3) Non-Fungible Tokens (NFTs) 4) Central Bank Digital Currencies (CBDCs) 5) Utility Tokens และ 6) Security Tokens

ความหมายและรูปแบบปรากฏการณ์ล้มทั้งยืน (Rug Pull)

เมื่อการทำงานของ DeFi มีสินทรัพย์ดิจิทัลเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนแทนเงิน มีสัญญาอัจฉริยะเป็นกลไกหลักในการควบคุมการดำเนินการต่างๆ ให้เป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนด ผู้ใช้งานสามารถทำธุรกรรมทางการเงินได้อย่างอิสระ ไม่มีการยืนยันตัวตน ไม่มีตัวกลางในการกำกับดูแลจากรัฐ ทำให้ขาดการตรวจสอบและประเมินความเสี่ยงจากภาครัฐ เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นจากการให้บริการที่ไม่เป็นธรรม หรือการปิดแพลตฟอร์ม DeFi ทำให้ผู้ใช้งานไม่ได้รับการคุ้มครอง DeFi จึงกลายเป็นเป้าหมายหลักของการโจมตีทางไซเบอร์ได้ ข้อมูลจาก CipherTrace บริษัทผู้เชี่ยวชาญในการวิเคราะห์ข้อมูลด้านคริปโตเคอร์เรนซีและบล็อกเชน ระบุว่าช่วง 7 เดือนแรกของปี ค.ศ.2021 มูลค่าความเสียหายอาชญากรรมที่เกิดขึ้นบน DeFi อาทิ การโจรกรรม (Thefts) การแฮ็ก (Hacks) และการฉ้อโกง (Fraud) สูงขึ้นเป็นประวัติการณ์ แม้มีการคาดการณ์ว่าแนวโน้มอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับคริปโตเคอร์เรนซี ในปี ค.ศ.2023 โดยรวมจะลดลง เนื่องจากโครงสร้างพื้นฐานด้านความปลอดภัยและเทคโนโลยีที่ได้รับการปรับปรุงให้ดีขึ้น แต่แนวโน้มของการเกิด Rug Pull และมูลค่าความเสียหายกลับจะมีโอกาสเพิ่มขึ้น เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา (Chainalysis Team, 2022) นอกจากนี้ สำนักงานสอบสวนกลางแห่งสหรัฐอเมริกา (FBI) ได้เผยแพร่ข้อแนะนำสำหรับนักลงทุนให้มีการตรวจสอบ และทำความเข้าใจก่อนจะสนใจลงทุนใน DeFi เนื่องจากอาชญากรได้เพิ่มระดับความถี่ในการก่อเหตุสูงขึ้นกว่าร้อยละ 97 ผ่านช่องทางของสัญญาอัจฉริยะที่ควบคุมการทำงานของแพลตฟอร์ม DeFi เพื่อขโมยคริปโตเคอร์เรนซีส่งผลให้เงินของนักลงทุนสูญหายมูลค่ามหาศาลและยากต่อการติดตาม (Majcher, 2022)

ปรากฏการณ์ล้มทั้งยืน (Rug Pull) จึงเป็นอาชญากรรมไซเบอร์รูปแบบหนึ่งซึ่งอาศัยความน่าเชื่อถือและความปลอดภัยของเทคโนโลยีทางการเงินแบบกระจาย

ศูนย์ (DeFi) หลอกหลวงระดมทุนให้นักลงทุนนำสินทรัพย์ดิจิทัลมาลงทุน ผ่าน การเสนอโครงการและผลประโยชน์จากเอกสารนำเสนอข้อมูล (Whitepaper) โดยใช้ช่องทางโซเชียลมีเดีย หรือผ่านการโน้มน้าวโดยผู้มีอิทธิพลว่าจะนำไปสร้างสภาพคล่อง (Liquidity Pool) ให้กับแพลตฟอร์ม DeFi เช่น กลุ่มผลิตภัณฑ์และบริการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินทรัพย์ดิจิทัล (Decentralized Exchange: DEX) ว่าผู้ลงทุนจะได้รับผลตอบแทนด้วยการลงทุนแบบ Yield Farming หรือ Staking แต่เมื่อเวลาผ่านไประยะหนึ่ง จะเกิดสถานการณ์สูญเสียสภาพคล่องอย่างกะทันหัน ทำให้ผู้ลงทุนอาจจะสูญเสียเงินลงทุนบางส่วน หรือทั้งหมดหรืออาจจะไม่ได้รับผลตอบแทนตามที่กล่าวอ้าง ผู้เสนอโครงการ หรือผู้มีอิทธิพลจะมีข้ออ้างเพื่อละทิ้งโครงการ ปฏิเสธความรับผิดชอบ และ/หรือหนีไปพร้อมกับเงินของเหยื่อที่ถูกหลอกให้ลงทุนในรูปแบบสินทรัพย์ดิจิทัล มักเกิดกับกลุ่มนักลงทุนที่ชอบลงทุนในสิ่งใหม่ และคาดหวังผลตอบแทนสูงในระยะเวลานานสั้น ทั้งนี้ Rug Pull มาจากความหมายสแลง คือ To pull the rug out from under someone หรือการดึงพรมที่มีคนยืนอยู่ ซึ่งนั่นทำให้คนล้มทั้งยืนในทันที ความหมายของพรมในที่นี้ จึงหมายถึงสภาพคล่องหรือสินทรัพย์ดิจิทัลที่ผู้ลงทุนลงไว้ในแพลตฟอร์ม DeFi ที่หายไป (Chainalysis Team, 2022) แบ่งได้ 3 รูปแบบ คือ

1. การขโมยสภาพคล่อง (Liquidity Stealing) เป็นรูปแบบการ Rug Pull ที่พบได้บ่อยที่สุด เริ่มจากการลงทุนในลักษณะ Yield Farming ซึ่งเป็นการสร้างผลตอบแทนจากการนำสินทรัพย์ดิจิทัลเข้าไปในแพลตฟอร์ม DeFi เพื่อสร้างสภาพคล่อง (Liquidity Pool) และให้บริการหลายประเภท ตั้งแต่การแลกเปลี่ยน กู้ยืม หรือปล่อยกู้ เมื่อมีผู้ใช้บริการ (Trader) จ่ายค่าธรรมเนียม (Gas Fee) ให้แพลตฟอร์ม ซึ่งค่าธรรมเนียมนี้จะถูกแบ่งให้กับนักลงทุนในฐานะผู้มอบสภาพคล่องเป็นผลตอบแทน (Rewards) ตามระยะเวลาที่ฝากสินทรัพย์ดิจิทัลไว้ โดยจะได้รับ Liquidity Provider Token (LP Token) กลับไป โดยสามารถนำ LP Token ที่ได้รับมาไปฝาก (Staking) ต่อภายในแพลตฟอร์ม DeFi นี้ หรือแลกกลับไปเป็นสินทรัพย์ดิจิทัลตามที่เราได้ซื้ออีกด้วย กล่าวคือ ยิ่งผู้มาใช้บริการแลกเปลี่ยน (Swap) คู่สินทรัพย์ดิจิทัลบ่อยเท่าใด ก็จะทำให้ให้นักลงทุนได้รับผลตอบแทนสูงขึ้นด้วย เรียกกลไกนี้ว่า “Liquidity Mining” เมื่อผู้พัฒนาโครงการถอนสินทรัพย์ดิจิทัลทั้งหมดออกจากสภาพคล่องไปยัง Wallet อื่น ทำให้มูลค่าทั้งหมดที่นักลงทุนฝาก

เข้าไป ค่อยๆ ลดลงจนกลายเป็นศูนย์ และ LP Token ที่นักลงทุนได้รับมากกลายเป็นสิ่งไร้ค่า เนื่องจากไม่สามารถนำไปแลกเปลี่ยนทรัพย์สินดิจิทัลในแพลตฟอร์ม DeFi ได้ อีกต่อไป

2. การลากและทุบ (Pump-and-Dump) เป็นรูปแบบการ Rug Pull ซึ่งผู้พัฒนาโครงการ หรือนักลงทุนรายใหญ่ ซึ่งมีสินทรัพย์ดิจิทัลจำนวนมาก ปล่อยข่าวเท็จ หรือปั่นให้ราคาขึ้นไปสูงๆ (Pump) และเพื่อดึงดูดให้นักลงทุนรายย่อยเข้ามาซื้อ ก่อนจะทำการเทขายออกมาจำนวนมาก (Dump) อย่างรวดเร็ว เช่นเดียวกับการปั่นหุ้น ทำให้มูลค่าสินทรัพย์ดิจิทัลนั้นลดลง ทั้งนี้สถานการณ์ดังกล่าวมักเกิดขึ้นหลังจากการทำการตลาดโฆษณาอย่างหนักผ่านช่องทางโซเชียลมีเดีย ว่าจะได้ผลตอบแทนสูงจากการลงทุนในแพลตฟอร์ม DeFi นั้นๆ

3. การจำกัดการซื้อขาย (Limiting sell orders) เป็นรูปแบบการ Rug Pull ซึ่งผู้พัฒนาโครงการจะกำหนดเงื่อนไข ด้วยการเขียนโปรแกรมคำสั่งในสัญญาอัจฉริยะให้มีการทำงานที่เอื้อประโยชน์ต่อผู้พัฒนาโครงการ เช่น การจำกัดให้นักลงทุนสามารถซื้อสินทรัพย์ดิจิทัลในแพลตฟอร์มได้ แต่ไม่สามารถขายสินทรัพย์ดิจิทัลได้ เมื่อสภาพคล่องมีขนาดใหญ่ขึ้น ผู้พัฒนาโครงการจึงละทิ้งโครงการไปพร้อมกับสินทรัพย์ดิจิทัลของนักลงทุนทั้งหมด

ผู้เขียนยกตัวอย่าง กรณีการเกิด Rug Pull ที่สร้างความเสียหายให้กับนักลงทุนอย่างรวดเร็วที่สุดในประวัติศาสตร์ คือ กรณีสินทรัพย์ดิจิทัลประเภทโทเคนดิจิทัล ชื่อ SQUID ถูกสร้างขึ้นราวเดือนตุลาคม 2021 โดยมีแรงบันดาลใจจากซีรีส์ของ Netflix เรื่อง SQUID GAME มีเนื้อหาเกี่ยวกับการแข่งขันเล่นเกมพื้นบ้านของเกาหลีเพื่อชิงเงินรางวัล ซึ่งได้รับความนิยมอย่างมาก จนมีกระแสว่าจะมีการสร้างซีรีส์ภาคต่อ ทำให้มีนักพัฒนาโครงการ (ไม่เปิดเผยตัว) ประกาศว่าการสร้างภาคต่อ นั้น จะต้องใช้ SQUID เพื่อใช้ในการใช้เล่นเกมชิงเงินรางวัลและสร้างรายได้ให้กับนักลงทุน ซึ่งหากมีคนเข้าร่วมมากเท่าใดเงินรางวัลก็จะมากขึ้นเท่านั้น ทำให้มีผู้หลงเชื่อ ด้วยการซื้อตัวละคร NFTs ในเกม เพื่อเข้าร่วมเกม เริ่มต้น 15,000-33,450 USD และซื้อ SQUID ราคา 2 เซนต์ ผ่านแพลตฟอร์มสำหรับซื้อขายแลกเปลี่ยนคริปโทเคอร์เรนซี (Cryptocurrency Exchange) ซึ่งถูกขายหมดอย่างรวดเร็วในวันเปิดตัว พร้อมกับได้รับความสนใจจากสื่อและมีผู้ติดตามเป็นจำนวนมากบนโซเชียลมีเดีย ต่อมา นักลงทุนบางส่วนไม่สามารถขาย SQUID ใน

PancakeSwap ซึ่งเป็นแพลตฟอร์มซื้อขายฯ ยอดนิยมได้ ในขณะเดียวกันมูลค่าของ SQUID ค่อยๆ พุ่งไปด้วยราคาสูงสุดที่ 2,861.80 USD หลังจากนั้น เพียง 5 นาที มูลค่าของ SQUID ร่วงลงไปกว่า 99.99% เหลือเพียง 0.0007 USD นักลงทุนจำนวนมากสูญเสียเงินลงทุนในทันที คิดเป็นมูลค่าความเสียหายรวมกว่า 2,000,000 USD เนื่องจากไม่สามารถขาย SQUID ที่มีอยู่ออกไปได้ทันเวลาก่อนมูลค่าตกลง ภายหลังมีการตรวจสอบในเอกสารข้อมูลข้อเสนอการลงทุน (Whitepaper) ของ SQUID พบว่า มีการระบุถึงการ“Anti-dumping” ซึ่งเป็นนโยบายต่อต้าน การเทขาย หากผู้ลงทุนบางรายมีเงื่อนไขไม่ตรงกับระบบ ก็จะไม่สามารถขายโทเคนดิจิทัลได้ ต่อมา ช่องทางสื่อสาร Telegram ของ SQUID มีการปิดกั้นไม่ให้บุคคลภายนอกแสดงความคิดเห็น (Block) และไม่สามารถตอบกลับโพสต์จากบัญชีทวิตเตอร์ ซึ่งมี 57,000 ผู้ติดตาม ส่วนเว็บไซต์ SquidGame.cash และช่องทางโซเชียลมีเดียของ SQUID อื่นๆ อยู่ในสถานะออฟไลน์ทั้งหมด และปิดตัวไป โดยไม่สามารถทราบได้ว่า ผู้ที่มีเจตนาในการสร้างสถานการณ์ดังกล่าวคือใคร (Carrick, 2021)

สำหรับประเทศไทย กรณีการเกิด Rug Pull เกิดขึ้นครั้งแรก คือ KubSwaps เป็นแพลตฟอร์ม DeFi บนเครือข่ายบล็อกเชน Bitkub Chain เสนอให้มีการลงทุน โทเคนดิจิทัล ชื่อ KSWAP เพื่อสร้างสภาพคล่อง (Liquidity Pool: LP) ให้กับแพลตฟอร์ม KubSwaps เหตุการณ์เริ่มต้นเมื่อเว็บไซต์ kubswaps.com และ ช่องทางสื่อสาร Telegram ปิดตัวลง ภายหลังจากเปิดแพลตฟอร์มได้เพียง 1 สัปดาห์ พร้อมกับการถอน LP ออกไปจำนวนมากในระหว่างที่มูลค่า KSWAP ค่อยๆ เพิ่มขึ้น และเมื่อ LP เหลือน้อย ทำให้นักลงทุนเกิดความกังวลในมูลค่า ซึ่งหากเกิด แรงขายที่เพียงน้อยนิด ย่อมกดดันให้มูลค่า KSWAP ร่วงลงแรงมาก ส่งผลให้เกิด อุปทานหมู่ของนักลงทุนทำการขายพร้อมกันอย่างรวดเร็วและรุนแรง (Panic Sell) ตามมาในที่สุด สำหรับกรณีดังกล่าว นักพัฒนาโครงการ KubSwaps ได้ LP มูลค่า ราว 80,000 บาท ทั้งนี้ ในส่วนของมูลค่าความเสียหายของนักลงทุนเกือบพันราย อาจจะประเมินมูลค่าได้ยาก เนื่องจากนักลงทุนที่สามารถขาย KSWAP ออกไปก่อน ในช่วงแรกที่ LP เริ่มถูกถอนออกไป ก็อาจจะยังขายได้ในราคาที่สูง ส่วนนักลงทุนที่ ขายไม่ทัน ย่อมสูญเสียเงินที่ลงทุนไปทั้งหมด ต่อมาบริษัท Bitkub Blockchain Technology จำกัด ได้ออกมาชี้แจงผ่าน Facebook ทางการระบุ ว่า บริษัทฯ และ กลุ่มบริษัทฯ ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ดังกล่าว และไม่เคยอนุญาตให้ใช้ชื่อ

ทางการค้า "บิทคับ", "Bitkub" และ "KUB" หรือเหรียญ KUB Coin ของกลุ่มบริษัท แต่อย่างใด นอกจากนี้ ผู้พัฒนาแพลตฟอร์ม KubSwaps ไม่ได้มีการลงทะเบียนเพื่อยืนยันตัวตนกับบริษัทฯ แต่อย่างใด (Jiraboon, 2564) หรือจะเป็นกรณี TukTuk Finance เปิดตัวเป็น Decentralized Exchange (DEX) สัญชาติไทยเจ้าแรกบนเครือข่ายบล็อกเชน Bitkub Chain พร้อมกับโทเคนดิจิทัลที่ชื่อว่า "TUK" หลังเปิดให้ซื้อขาย ราคาพุ่งขึ้นสูงสุดระดับราคา 750 USD และเพียงไม่กี่นาที TUK ถูกเทขายลงมาที่ต่ำกว่า ร่วงลงไปกว่า 99.87% เหลือเพียง 1 USD สร้างความเสียหายให้กับนักลงทุนจำนวนมากและแพลตฟอร์มประสบปัญหาต้องหยุดให้บริการกะทันหันถึงแม้ในภายหลังทีมงานของ TukTuk Finance ได้ออกมาชี้แจงว่า ช่วงแรกของการแจกเหรียญ (Fair Launch) เกิดความผันผวนของราคาซื้อขายอย่างหนักในตลาดซื้อขาย และเกิดความผิดพลาดของทีมงานที่ไม่ได้วางแผนแก้ปัญหาดังกล่าวไว้ (Radius, 2564) ทำให้มีผู้ขาดทุนในช่วงเวลาดังกล่าว ทีมงานขออภัยขอรับข้อผิดพลาดและยืนยันความมุ่งมั่นที่จะเข้ามาสร้างระบบนิเวศ (Ecosystem) และวางพื้นฐาน (Fundamental) ให้ DeFi ตัวอื่นๆ เข้ามาต่อยอดพัฒนาได้ ด้วยการลงทะเบียนเพื่อยืนยันตัวตนกับบริษัท Bitkub Blockchain Technology จำกัด ก่อนที่จะเปิดตัวเพื่อให้บริการแพลตฟอร์ม TukTuk Finance (Thongchai, 2564) ทำให้มีนักลงทุนชาวไทยบางส่วนไปร้องเรียนกรณีดังกล่าวกับสำนักงาน ก.ล.ต. ต่อมา Tech Director ของ Bitkub ได้ออกมายืนยันว่าไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องใดๆ กับ TukTuk Finance และขณะเดียวกันทางบริษัทฯ ไม่มีนโยบายที่จะลงทุนใน DeFi ด้วยเช่นกัน เป้าหมายของทีมงาน คือ การมุ่งพัฒนาบล็อกเชนเครือข่ายบล็อกเชน Bitkub Chain เท่านั้น จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ ทำให้ สำนักงาน ก.ล.ต. ได้ออกมาเตือนนักลงทุนทันทีว่าการทำธุรกรรม DeFi จะต้องปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ พ.ร.บ. ประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ.2561 การออกโทเคนดิจิทัลต้องได้รับอนุญาตจากสำนักงาน ก.ล.ต. ต้องเปิดเผยข้อมูลตามที่กำหนด และเสนอขายผ่านผู้ให้บริการระบบเสนอขายโทเคนดิจิทัลที่ได้รับความเห็นชอบ จากคณะกรรมการ ก.ล.ต เท่านั้น (สกุลชัย เก่งอนันตานนท์, 2564) จากลักษณะเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นดังกล่าว ในกลุ่มชุมชนออนไลน์นักลงทุน DeFi ชาวไทย จึงได้มีคำล้อเลียนว่า "ไทย Rug ไทย" ซึ่งมาจากคำว่า "Rug Pull" ที่มีเจ้าของโครงการที่เป็นคนไทย เปิดให้นักลงทุนไทยนำสินทรัพย์ดิจิทัลมาลงทุน หลังจากนั้นก็นำสินทรัพย์ดิจิทัลทั้งหมดหนีหายไป พร้อม

กับปิดเว็บไซต์ หมายความว่า คนไทยสร้างแพลตฟอร์มขึ้นมาเพื่อหลอกคนไทยด้วยกัน นั่นเอง

สถานะและมาตรการทางกฎหมายของสินทรัพย์ดิจิทัลและระบบการเงินแบบกระจายศูนย์ (DeFi)

ดังที่ผู้เขียนได้นำเสนอไปข้างต้น DeFi มีผลิตภัณฑ์คล้ายคลึงกับระบบการเงินแบบดั้งเดิม แต่มีคุณสมบัติที่โดดเด่นในเรื่องความปลอดภัย รวดเร็ว สามารถเข้าถึงและใช้งานได้ทั่วโลกตลอดเวลา ให้ผลตอบแทนที่สูง ตลอดจนค่าธรรมเนียมที่ต่ำกว่า ประเด็นสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การไม่ระบุตัวตนของคู่สัญญาในการทำธุรกรรม จึงทำให้เกิดโอกาสที่อาชญากรอาจอาศัยรูปแบบการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล ทั้งยังไม่มีกฎหมายที่กำกับดูแล อาจเป็นช่องทางในการกระทำความผิด เปลี่ยนแปลง หรือปิดบังแหล่งที่มาของประโยชน์ที่ได้จากการกระทำความผิด เสมือนเป็นพื้นที่ปลอดภัยแห่งใหม่และเป็นการลดต้นทุนคาดหมายของอาชญากร (ปกป้อง ศรีสนิท, 2563) คณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงินเกี่ยวกับการฟอกเงิน (The Financial Action Task Force Recommendations: FATF) ได้ออกแนวทางสำหรับการจัดการความเสี่ยงของสินทรัพย์เสมือนและผู้ให้บริการเกี่ยวกับสินทรัพย์เสมือน (Guidance for a Risk-Based Approach Virtual Assets and Virtual Asset Service Providers 2019) อันเป็นแนวทางจัดการความเสี่ยงสำหรับกรณีของสินทรัพย์ดิจิทัล เพื่อแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีใหม่ และการปรับใช้มาตรการต่อต้านการฟอกเงินที่มีอยู่เดิมให้มีประสิทธิภาพ ระบุว่า ประเทศและสถาบันการเงินต้องระบุและประเมินความเสี่ยงด้าน AML/FT ที่อาจเกิดขึ้นเนื่องจากการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ รวมถึงช่องทางการให้บริการใหม่ๆ โดยให้ประเทศต่างๆ พิจารณาว่าสินทรัพย์เสมือน เป็น “ทรัพย์สิน” “รายได้” “เงิน” “เงินหรือสินทรัพย์อื่นๆ” หรือ “สิ่งอื่นที่มูลค่าเท่ากัน” เมื่อทำการประเมินตามข้อแนะนำข้อต่างๆ ที่ใช้คำเหล่านี้ คำว่า “สินทรัพย์เสมือน” ไม่จำเป็นต้องปรากฏ หรือรวมอยู่ในกฎหมายอย่างชัดเจน เมื่ออ้างถึง หรือเมื่ออธิบายคำเหล่านี้ นอกจากนี้ ยังมีข้อแนะนำว่า สถาบันการเงินต้องมีการประเมินความเสี่ยงก่อนเปิดตัว หรือใช้ผลิตภัณฑ์ วิถีปฏิบัติและเทคโนโลยีนั้น มีการใช้มาตรการที่เหมาะสมเพื่อบริหารและลดความเสี่ยง กำหนดให้ผู้ให้บริการสินทรัพย์

เสมือน (Virtual Asset Service Provider: VASP) เก็บข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ของผู้ใช้บริการ รวมถึงการสร้างมาตรการยืนยันตัวตนกับ ATM for Cryptocurrencies เพื่อประเมินความเสี่ยงในการฟอกเงิน การตีความมาตรการบันทึกการธุรกรรมเพื่อให้ VASP บันทึกข้อมูลธุรกรรมสำคัญเกี่ยวกับการทำธุรกรรมคริปโทเคอร์เรนซีหรือสินทรัพย์เสมือน อันได้แก่ ชุดรหัสสัญญาซื้อขายคริปโทเคอร์เรนซี ข้อมูลที่อยู่ของกระเป๋าอิเล็กทรอนิกส์ของผู้ใช้บริการ เป็นต้น (สำนักงาน ปปง., 2562)

ทั้งนี้คณะกรรมการดูแลเสถียรภาพทางการเงิน (FSB) ได้เผยแพร่รายงานการประเมินความเสี่ยงของสินทรัพย์ดิจิทัลต่อเสถียรภาพทางการเงิน เมื่อเดือนเมษายน 2023 ระบุว่า ความนิยมและการขยายขอบเขตของแพลตฟอร์ม DeFi อาจทำให้ความเสี่ยงด้านการกำกับดูแลมีมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพิจารณาว่าบุคคลใดเป็นผู้รับผิดชอบการให้บริการบน DeFi รวมถึงการระบุเขตอำนาจ (Legal Jurisdiction) ในการกำกับดูแล ทั้งนี้ หากยังไม่มีมาตรการการกำกับดูแลที่เพียงพอ DeFi อาจสร้างความเสี่ยงต่อเสถียรภาพและความเชื่อมั่นต่อระบบการเงินได้ ทั้งยังเกิดการโจรกรรมสินทรัพย์บน DeFi บ่อยครั้งและสร้างความเสียหายจำนวนมากแก่ผู้ใช้บริการ และมีการกระจุกตัวในการให้บริการ กล่าวคือ แพลตฟอร์มเดียวให้บริการหลายประเภท หรือการที่มีผู้ให้บริการรายใหญ่เพียงไม่กี่ราย อาจสร้างความเสี่ยงในด้านการคุ้มครองผู้ลงทุน ความโปร่งใสและความน่าเชื่อถือของตลาดได้ เนื่องจากแพลตฟอร์มส่วนใหญ่ยังไม่อยู่ภายใต้กฎเกณฑ์การกำกับดูแลของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (สำนักงาน ก.ล.ต., 2565) สำหรับสหรัฐอเมริกา ได้มีกฎหมายต้นแบบเกี่ยวกับการกำกับดูแลธุรกิจเงินเสมือน (US Uniform Regulation of Virtual-Currency Businesses Act: RVCBA) ตั้งแต่ปี ค.ศ.2017 และมีการเสนอแก้ไขร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงคริปโทเคอร์เรนซี (Crypto Fraud) ไว้เป็นการเฉพาะชื่อว่า Senate Bill S8839 ได้กำหนดคำนิยามต่างๆ กำหนดบทลงโทษของนักพัฒนาโครงการที่ฉ้อโกงนักลงทุนและนำไปสู่การ Rug Pull และการกระทำความผิดอื่นที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากกฎหมายดังกล่าวเป็นข้อกำหนดที่มีเนื้อหาสาระสำคัญค่อนข้างมากและมีความซับซ้อน ปัจจุบัน (กรกฎาคม 2023) จึงยังอยู่ในขั้นตอนการพิจารณา (NY State Senate, 2022) นอกจากนี้ รัฐสภายุโรป ได้มีมติเห็นชอบกรอบกฎหมาย Markets in Crypto-Assets Act (MiCA) เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2566 เป็นกฎหมายของประเทศ

สมาชิกสหภาพยุโรปให้มีมาตรฐานในการกำกับสินทรัพย์ดิจิทัล เพื่อให้ประเทศสมาชิกมีมาตรฐานการกำกับดูแลสินทรัพย์ดิจิทัล ซึ่งจะทำให้อุตสาหกรรมและนักลงทุนมีความมั่นใจในด้านกฎหมาย ก่อนเข้าสู่การอนุมัติจากคณะมนตรียุโรป (European Council) ในขั้นตอนต่อไป ทั้งนี้ ร่างกฎหมาย MiCA ประมาณ 400 หน้านี้ ไม่มีการกล่าวถึง DeFi และไม่สามารถใช้ควบคุมการ Lending, Staking และไม่มีประเด็นการควบคุม NFT แต่อย่างใด โดยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ Stablecoin จะมีผลบังคับใช้ในเดือนกรกฎาคม 2024 ส่วนที่ใช้ควบคุมผู้ให้บริการฯ และส่วนอื่นๆ จะมีผลในเดือนมกราคม 2025 (Attlee, 2023)

สำหรับประเทศไทย ได้มีการตราพระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ.2561 เริ่มใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 14 พฤษภาคม 2561 เป็นต้นมา มีวัตถุประสงค์เพื่อกำกับดูแลการประกอบธุรกิจและการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับสินทรัพย์ดิจิทัล ช่วยอำนวยความสะดวกให้กิจการที่เกี่ยวข้องมีเครื่องมือในการระดมทุนที่หลากหลาย ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องมีข้อมูลที่ชัดเจนเพียงพอในการตัดสินใจเกิดความโปร่งใสและป้องกันมิให้มีการนำสินทรัพย์ดิจิทัลที่ไม่มีแหล่งที่มาที่ชัดเจนไปใช้ประโยชน์ หรือกระทำการหลอกลวงประชาชน หรือประกอบอาชญากรรม ตลอดจนมีกลไกในการดูแลรักษาเสถียรภาพทางการเงินและระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ มติเห็นชอบของสำนักงาน ก.ล.ต. ในการประชุมครั้งที่ 9/2566 เมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม 2566 เห็นชอบการปรับปรุงหลักเกณฑ์การเปิดเผยค่าเตือนความเสี่ยงจากการซื้อขายคริปโทเคอร์เรนซีให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น อาทิ ห้ามรับฝากและนำสินทรัพย์ดิจิทัลที่รับฝากไปให้กู้ยืมหรือลงทุน และจ่ายผลตอบแทนแก่ผู้ฝาก ห้ามเสนอว่าจะให้ผลตอบแทนจากการฝากสินทรัพย์ดิจิทัลหรือผลตอบแทนอื่นแก่ผู้ฝาก เว้นแต่มีลักษณะเป็นการส่งเสริมการขายตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการ ก.ล.ต. ประกาศกำหนด ตลอดจนห้ามโฆษณาหรือชักชวนบุคคลทั่วไปหรือกระทำการอื่นใดที่มีลักษณะเป็นการสนับสนุนการให้บริการ Deposit Taking & Lending ของผู้ให้บริการหรือบุคคลอื่น (สำนักงาน ก.ล.ต., 2566) ซึ่งแตกต่างจากพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ.2535 ที่ยังมีข้อจำกัดและไม่สามารถกำกับดูแลสินทรัพย์ดิจิทัลได้ทุกประเภท

สภาพปัญหาอาชญากรรมบนเทคโนโลยีการเงินแบบกระจายศูนย์ (DeFi) ในปรากฏการณ์ล้มทั้งยืน (Rug Pull)

ผู้เขียนบทความวรรณกรรมเพื่อศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัญหาอาชญากรรมบนเทคโนโลยีการเงินแบบกระจายศูนย์ (DeFi) ในปรากฏการณ์ล้มทั้งยืน (Rug Pull) พบว่า ประกอบด้วยสภาพปัญหา 4 ด้าน คือ

ด้านโลกาภิวัตน์ (Globalization)

ผู้เขียนสนใจว่า โลกปัจจุบันได้พัฒนาวิธีการสร้างความสัมพันธ์ผ่านเทคโนโลยีด้วยการสื่อสารข้ามพรมแดน กล่าวคือ เทคโนโลยีใหม่ที่พัฒนาขึ้น ทำให้โลกเกิดการติดต่อสัมพันธ์กันอย่างรวดเร็วขึ้น ปรากฏการณ์ของโลกในปัจจุบันจึงเต็มไปด้วยการเคลื่อนย้ายของผู้คน วัตถุ ตลอดจนการสื่อสารในรูปแบบต่างๆ ผ่านข้ามพรมแดนที่ไม่จำกัด ผู้เขียนได้นำแนวคิดของ Appadurai (1996) นักทฤษฎีวัฒนธรรม ซึ่งอธิบายปรากฏการณ์การหลั่งไหลทางวัฒนธรรมข้ามพรมแดนรัฐชาติหรือการข้ามชาติ (Transnationalism) ว่าเป็นผลมาจากกระบวนการโลกาภิวัตน์ มาใช้วิเคราะห์สภาพปัญหาการเกิดปรากฏการณ์ล้มทั้งยืน (Rug Pull) กล่าวคือ อิทธิพลของโลกาภิวัตน์ส่งผลให้เกิดการกระเพื่อมต่อความเป็นอยู่และพฤติกรรมของมนุษย์มากมายหลายด้าน (โสวัตรี ณ ถลาง, 2562) เมื่อผนวกกับความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีย่อมส่งผลให้อาชญากรรมในยุคปัจจุบันสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการก่ออาชญากรรมที่มีความซับซ้อนมากขึ้น ข้อจำกัดของรัฐและภูมิศาสตร์ นำไปสู่การข้ามพรมแดนด้านเทคโนโลยี (Technoscapes) เมื่ออิทธิพลจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้เกิดการหลั่งไหลและเคลื่อนย้ายข้อมูล มีผลทำให้ธุรกิจการเงิน หลักทรัพย์ ธนาคาร การประกันภัย ต้องปรับตัวเพื่อรองรับธุรกิจแบบโลกาภิวัตน์ กระแสเงินตรา หรือธุรกรรมทางการเงินจึงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยไม่มีข้อจำกัดของพื้นที่และเวลา (Space and Time) ระบบการเงินจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนการบริการให้เป็นแบบอิเล็กทรอนิกส์เพื่อตอบสนองความต้องการตลอด 24 ชั่วโมง นำไปสู่การแสวงหากำไรแบบใหม่ขึ้น (Beck, 1992) เกิดการหลั่งไหลและเคลื่อนย้ายเงินทุนอย่างเสรีขึ้นอย่างรวดเร็ว นำไปสู่การข้ามพรมแดนด้านการเงิน (Finanscapes) ผนวกกับการข้ามพรมแดนด้านสื่อ (Mediascapes) ทำให้เรื่องราวของผู้คนจากที่ต่างๆ ทั่วโลกเป็นที่รับรู้ในวงกว้าง เกิดกระบวนการผสานความคิด ความเชื่อให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันมากขึ้น เสมือนว่า

ประเทศต่างๆ ในสังคมโลกมีขนาดเล็กลงเท่ากับหมู่บ้าน Marshall (1964) เรียกแนวคิดลักษณะเช่นนี้ว่า "หมู่บ้านโลก" (Global Village) ส่งผลให้ผู้คนมีโอกาสเผยแพร่เรื่องราวของตัวเองไปยังผู้คนต่างพื้นที่ทุกมุมโลก ด้วยการนำเสนอภาพลักษณ์ต่างๆ ที่ถูกสร้างขึ้นและเผยแพร่ผ่านโซเชียลมีเดีย เช่น ความสำเร็จ ความร่ำรวย และสุดท้าย การเคลื่อนย้ายทางความคิด อุดมการณ์อันปราศจากการควบคุมอำนาจจากรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวคิดของ DeFi เกิดขึ้นจากการไม่ยอมจำนนต่ออำนาจในการควบคุมเงินตราจากรัฐ ความเป็นอิสระในการจัดการสินทรัพย์ของตน นำไปสู่การข้ามพรมแดนด้านความคิด (Ideoscapes)

ด้านสังคมความเสี่ยง (Risk Society)

ผู้เขียนสนใจว่า สังคมความเสี่ยง (Risk Society) ซึ่งเป็นผลจากกระแสของการเปลี่ยนแปลงสภาพเศรษฐกิจและสังคมจากความเป็นโลกาภิวัตน์ (Globalization) ข้างต้น ส่งผลให้สภาพเศรษฐกิจและสังคมโดยรวมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ด้วยการนำแนวคิดในทัศนะของ Ulrich Beck และ Anthony Giddens นักสังคมวิทยา มาใช้ในการวิเคราะห์สภาพปัญหาการเกิดปรากฏการณ์ลัมทั้งยืน (Rug Pull) Beck (1992) ระบุว่า ความเสี่ยงซึ่งเพิ่มมากขึ้น เกิดจากการขยายตัวของพลังการผลิตในกระบวนการสร้างความเป็นสมัยใหม่ (Modernity) อันตรายและสิ่งต่างๆ ที่มีศักยภาพที่จะเป็นภัยคุกคามต่างๆ ได้ถูกปลดปล่อยออกมาในระดับที่ไม่เคยปรากฏให้เห็นมาก่อน ด้วยการตั้งข้อสังเกตว่า ความเสี่ยงในปัจจุบันมีความแตกต่างจากในอดีต ซึ่งภัยอันตรายสำคัญของมนุษย์ในอดีต ล้วนแต่เป็นภัยธรรมชาติซึ่งมนุษย์ไม่สามารถควบคุมได้ ต่อมาเมื่อวิหยาการความรู้เจริญรุ่งเรือง (Age of Enlightenment) มนุษย์สามารถควบคุมจัดการภัยจากธรรมชาติได้มากขึ้น ภัยอันตรายที่เป็นผลจากการใช้เทคโนโลยีและอุตสาหกรรม กลับกลายเป็นความเสี่ยงหลักของมนุษย์ที่เหลืออยู่และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเอง โลกาภิวัตน์ได้ผลิตความเสี่ยง (Risk) ที่ทำให้ยากจะคาดการณ์ ผลกระทบที่เกิดขึ้นมากกว่าที่มนุษย์เคยคาดการณ์ กิจกรรมต่างๆ ที่ซับซ้อนของมนุษย์ ให้เกิดเป็นความเสี่ยงใหม่ๆ ซึ่งแตกต่างจากในอดีตมากขึ้น ให้มนุษย์ไม่สามารถหลีกเลี่ยงหนีให้พ้นจากความเสี่ยงที่เกิดจากกิจกรรมอยู่รอบตัวได้ เช่น การก่อการร้าย การโจมตีทางไซเบอร์ ภัยพิบัติสิ่งแวดล้อม โรคระบาด เป็นต้น ดังนั้นวิธีการจัดการความเสี่ยง คือ การควบคุมไม่ให้มนุษย์เกิดพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ นั่นเอง กล่าวคือ ลักษณะของปรากฏการณ์ลัมทั้งยืน (Rug Pull) ซึ่งเป็นการผสมผสาน

อาชญากรรมรูปแบบเดิม คือ การฉ้อโกง หลอกลวง กับอาชญากรรมรูปแบบใหม่ซึ่งอาศัยคุณลักษณะเฉพาะของเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่มีความซับซ้อน คือ เทคโนโลยีบล็อกเชนมาใช้ในการก่ออาชญากรรม ซึ่งถือว่าเป็นสังคมความเสี่ยง (Risk Society) ที่เป็นภัยอันตรายที่เกิดขึ้นจากมนุษย์เป็นผู้สร้างและก่อผลกระทบในวงกว้าง เมื่อพิจารณาจากกรณีที่เกิดขึ้น นักพัฒนาโครงการและ/หรือผู้ทรงอิทธิพล มักอ้างถึงข้อขัดข้องที่เกิดจากเทคโนโลยี ความผิดพลาดจากการออกแบบระบบ หรือการถูกโจมตี จากผู้ประสงค์ร้ายเพื่อโครงการสินทรัพย์ดิจิทัลของนักลงทุน เป็นต้น ด้วยรูปแบบการเผชิญกับภัยแบบใหม่ที่เกิดขึ้นข้างต้น ความเสี่ยงที่ถูกผลิตสร้างที่เกิดขึ้นเหล่านี้ Beck (1992) ได้ชี้ให้เห็นว่า ความรู้วิทยาการความก้าวหน้าที่เพิ่มขึ้นของมนุษย์นั้น กลับกลายมาเป็นตัวการที่จะทำร้าย หรือทำลายมนุษย์ด้วยกันเองและหากมนุษย์ยังไม่สามารถหาวิธีจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านกฎหมาย (Legal)

ผู้เขียนพบว่า แม้ปัจจุบันมีแนวปฏิบัติสากลที่ชัดเจน ดังที่ FATF ได้มีข้อเสนอแนะที่ให้ประเทศและสถาบันการเงินต้องระบุและประเมินความเสี่ยงและดำเนินการตามมาตรฐาน AML/CFT ระหว่างประเทศ ซึ่งอาจเกิดจากการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ รวมถึงช่องทางการให้บริการใหม่ๆ โดยให้ประเทศต่างๆ นิยามความหมายของสินทรัพย์เสมือน (Digital Asset) ให้ชัดเจน ให้มีการประเมินความเสี่ยงก่อนเปิดตัว หรือใช้ผลิตภัณฑ์ วิธีปฏิบัติและเทคโนโลยีร่วมกับการติดตามสถานการณ์ความเสี่ยงที่เกิดจากให้บริการ DeFi จากชุมชน (DeFi Community) เพื่อกำหนดมาตรการที่เหมาะสมในการบริหาร ลดความเสี่ยงการฟอกเงินและป้องกันผู้กระทำความผิดจากการใช้บริการบนระบบ DeFi ให้มีการกำหนดสถานะความเป็นเจ้าของโครงการ หรือผู้ดำเนินการในระบบ DeFi เป็นต้น ทั้งนี้ ประเทศที่มีมาตรการทางกฎหมายยอมรับสถานภาพสินทรัพย์ดิจิทัลและ DeFi ในบางลักษณะและอนุญาตให้มีการดำเนินธุรกรรมบางลักษณะ โดยให้อยู่ภายใต้กรอบมาตรฐานกำกับดูแลที่เคร่งครัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีการเสนอร่างกฎหมายฯ กำหนดบทลงโทษนักพัฒนาโครงการที่ฉ้อโกงนักลงทุนและนำไปสู่การ Rug Pull ไว้เป็นการเฉพาะ ในขณะที่ประเทศไทย แม้ว่าจะมี พ.ร.ก. สินทรัพย์ดิจิทัลฯ กำกับดูแลการประกอบธุรกิจและการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับสินทรัพย์ดิจิทัล เพื่อป้องกันมิให้มีการนำสินทรัพย์ดิจิทัลที่ไม่มีแหล่งที่มาที่ชัดเจน

ไปใช้ประโยชน์ หรือกระทำการหลอกลวงประชาชน หรือประกอบอาชญากรรม ตลอดจนมีกลไกในการดูแลรักษาเสถียรภาพทางการเงินและระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ ซึ่งแตกต่างจาก พ.ร.บ. หลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ.2535 ที่ยังมีข้อจำกัดและไม่สามารถกำกับดูแลสินทรัพย์ดิจิทัลได้ทุกประเภท แต่ยังคงการกำกับการทำธุรกรรมบน DeFi หรือการกำหนดให้การ Rug Pull เป็นการกระทำผิด

ด้านความร่วมมือระหว่างประเทศ (International Cooperation)

สำหรับอาชญากรรมบนเทคโนโลยีการเงินแบบกระจายศูนย์ (DeFi) ในปรากฏการณ์ล้มทั้งยืน (Rug Pull) มีลักษณะเป็นอาชญากรรมไซเบอร์ ซึ่งผู้กระทำความผิดมีความผิดในพื้นที่ซึ่งถูกสร้างขึ้นโดยเครือข่ายคอมพิวเตอร์ (Cyberspace) หรืออาศัยความสามารถและคุณสมบัติการทำงานที่ไร้พรมแดนของเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ในการกระทำความผิดต่อระบบ แพลตฟอร์มหรือสินทรัพย์ดิจิทัลในรูปแบบข้อมูลคอมพิวเตอร์ของความผิด และความเสียหายที่เกิดขึ้นขยายขอบเขตออกไปอย่างกว้างขวาง รวดเร็ว ซับซ้อนขึ้น ไม่มีอาณาเขต (Territory) ที่ชัดเจนเช่นพื้นที่ทางกายภาพ และในหลายกรณีก็มีลักษณะเป็นอาชญากรรมข้ามชาติ (Transnational Crime) ที่ผู้กระทำความผิดและเหยื่อไม่ได้อยู่ในพื้นที่หรือประเทศเดียวกัน ทำให้การติดตามสืบหาตัวผู้กระทำความผิดยาก การระบุพื้นที่ที่กระทำความผิด หรือเขตอำนาจศาลที่จะลงโทษผู้กระทำความผิด ตลอดจนการใช้มาตรการป้องกันปราบปรามการกระทำความผิด จึงเป็นไปด้วยความยากลำบาก (วิสูตร กัจฉาภรณ์, 2563) ดังนั้นเมื่อเกิดปรากฏการณ์ล้มทั้งยืน (Rug Pull) นอกจากมูลค่าความเสียหายที่เกิดขึ้นจะสร้างความเดือดร้อนและส่งผลกระทบต่อโดยตรงกับผู้ตกเป็นเหยื่อ และจำนวนผู้ตกเป็นเหยื่อย่อมขยายตัวเป็นวงกว้างได้ง่ายผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ โดยไม่จำกัดขอบเขตของประเทศใดประเทศหนึ่ง เกิดเป็นผลกระทบอย่างร้ายแรงต่อเสถียรภาพทางการเงิน ระบบเศรษฐกิจ สังคมและความมั่นคงโดยรวม แม้แต่ละประเทศจะมีการจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะ หรือองค์กรระหว่างประเทศที่มีอำนาจหน้าที่ในการกำกับสินทรัพย์ดิจิทัล แต่กระบวนการส่งต่อ หรือรับข้อมูลสำคัญที่จะนำมาใช้ในการติดตามตรวจสอบ สืบหาตัวผู้กระทำความผิดยังมีความล่าช้าในการติดต่อประสานงาน ไม่ทัน่วงทีกับการเคลื่อนไหวของผู้กระทำความผิด นับเป็นการเสียโอกาสที่จะนำตัวผู้กระทำความผิดเข้าสู่กระบวนการลงโทษในกระบวนการยุติธรรม ไม่เกรงกลัวต่อกฎหมาย ซึ่งอาจนำไปสู่การกระทำความผิดซ้ำหรือพฤติกรรมเลียนแบบได้ (กิจชัยยะ สุวรัักษ์, 2562)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเกิดปรากฏการณ์ลั้มทั้งยืน (Rug Pull)

Cohen and Felson (1979) ได้เสนอการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอาชญากรรมกับสิ่งแวดล้อมอันเกี่ยวเนื่องกับมนุษย์นิเวศวิทยา (Human Ecology) ในมิติของโอกาสอาชญากรรม (Crime Opportunity) ในสถานการณ์ที่บรรจบกันของพื้นที่และเวลา (Space and Time) พบว่าลักษณะของบุคคลที่อาจตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมได้ง่ายนั้น เกิดจากการกระทำที่เป็นประจำของบุคคล โดยผลกระทบจากการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมตามทฤษฎีนี้จะเกิดขึ้นทั้งในระดับบุคคล ชุมชน และสังคม โดยอธิบายการเกิดอาชญากรรมผ่านองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ ซึ่งบรรจบกันในชีวิตประจำวันว่า ทฤษฎีปกตินิสัย (Routine Activity Theory) และเรียกสถานการณ์นี้ว่า “Chemistry for Crime” สามารถนำมาอธิบายการเกิดปรากฏการณ์ลั้มทั้งยืน (Rug Pull) ได้ 3 ปัจจัยหลัก ดังนี้

ปัจจัยหลักที่ 1 เกิดจากผู้ที่มีความสามารถในการก่ออาชญากรรม เป็นปัจจัยซึ่งเกิดจากผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเทคโนโลยีและบล็อกเชน ซึ่งเล็งเห็นผลประโยชน์จากระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ และ/หรือมีความสามารถในการโน้มน้าวใจด้านเทคโนโลยีและการลงทุนในคริปโทเคอร์เรนซี ประกอบด้วย เจ้าของโครงการ หรือบริษัท (Project Creators) และ/หรือนักพัฒนาโครงการ (Developer) และ/หรือผู้ทรงอิทธิพล (Influencer) ในลักษณะบุคคลหรืออาจจะร่วมกันกระทำการ ซึ่งนำไปสู่การเกิดปรากฏการณ์ลั้มทั้งยืน (Rug Pull) ประกอบด้วย 3 ด้าน

1) ด้านการเลือกอย่างมีเหตุผล (Rational Choice) สำนักอาชญวิทยาดั้งเดิม (Classical School) มีมุมมองต่อความเชื่อว่า ธรรมชาติของมนุษย์มีเจตจำนงอิสระ (Free will) กล่าวคือ มนุษย์เป็นผู้ที่มีความคิด มีเหตุผลในการตัดสินใจที่จะลงมือกระทำผิดโดยปราศจากสิ่งบังคับทั้งภายนอกและภายใน และตระหนักถึงผลที่จะตามมาในภายหลัง Cesar Beccaria (1738-1794) นักอาชญวิทยา ได้เสนอทฤษฎีการเลือกกระทำอย่างมีเหตุผล กล่าวว่า บุคคลมีตรรกะอย่างเสรีในการเลือกกระทำการในทุกสิ่ง รวมถึงการเลือกที่จะกระทำความผิดบนพื้นฐานของเหตุผลในการตัดสินใจเลือกกระทำความผิดกฎหมาย เมื่อบุคคลนั้นประเมินแล้วว่ามีโอกาสได้รับความพึงพอใจจากประโยชน์ที่จะได้รับ มากกว่าบทลงโทษที่อาจได้รับ สำหรับการอธิบายปรากฏการณ์ลั้มทั้งยืน (Rug Pull) นั้น เจ้าของโครงการและ/หรือ

นักพัฒนาและผู้ทรงอิทธิพลมักเริ่มต้นด้วยการวางแผน เพื่อนำเสนอผลประโยชน์จากการลงทุน เมื่อนักลงทุนหลงเชื่อ นำสินทรัพย์ดิจิทัลมาลงทุนในโครงการแพลตฟอร์ม DeFi ดังกล่าวแล้ว จากนั้นจะสร้างสถานการณ์ให้เกิดปรากฏการณ์ล้มทั้งยืน (Rug Pull) บนแพลตฟอร์ม DeFi ในรูปแบบต่างๆ จากทฤษฎีการเลือกกระทำอย่างมีเหตุผล เมื่อเปรียบเทียบกับมูลค่าสินทรัพย์ดิจิทัลที่จะได้รับกับโอกาสที่อาจถูกติดตาม จับกุม หรือความผิดภายใต้บริบทกับสภาพบังคับต่อสถานภาพทางกฎหมายที่แตกต่างกันในแต่ละประเทศ ซึ่งยังไม่มีข้อกำหนดไว้อย่างชัดเจน ประกอบกับคุณลักษณะเฉพาะและกลไกการทำงานของเทคโนโลยีบล็อกเชน ให้สามารถโอนมูลค่าข้ามเขตพรมแดนด้วยความรวดเร็ว ตลอดจนไร้การกำกับควบคุมจากหน่วยงานของรัฐ การเลือกกระทำของผู้ที่มีความสามารถก่ออาชญากรรมจะเป็นเหตุเป็นผลก่อกำเนิด ผู้ผู้นั้นมีความเห็นแก่ตัว จ้องหาประโยชน์จากเหยื่อตลอดเวลา และเมื่อมีมันใจว่า ตนจะล่องหนหายตัวอย่างไร้ตัวตน จับกุมตัวไม่ได้ จึงตัดสินใจลงมือก่ออาชญากรรมทันที (ประเมศวร์ กุมารบุญ, 2563)

2) ด้านการคบหาสมาคม (Association) Edwin H. Sutherland (1934) ได้เสนอทฤษฎีการคบหาสมาคมที่แตกต่างกัน (Differential Associations Theory) ว่า “บุคคลจะกลายเป็นผู้กระทำผิด เพราะว่าความเห็นด้วยกับการละเมิดกฎหมายมีมากกว่าความเห็นด้วยกับการไม่ละเมิดกฎหมาย” กล่าวคือ พฤติกรรมอาชญากรเกิดจากการเรียนรู้ภายในกลุ่มที่สนิทสนมกัน มีแรงจูงใจและแรงกระตุ้น การกระทำผิดนั้นจะมาน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับการเรียนรู้วิธีการกระทำความผิดจากการเข้าร่วมกลุ่มและได้รับแนวคิดจากการคบหาสมาคม การรับเอาค่านิยม ทัศนคติ และพฤติกรรมของบุคคลมาปฏิบัติย่อมขึ้นอยู่กับ การติดต่อสัมพันธ์ นอกจากนี้ ลำพังเฉพาะการเรียนรู้พฤติกรรมกัน ไม่เพียงพอให้บุคคลก่ออาชญากรรมได้ บุคคลดังกล่าวจะต้องผ่านกระบวนการตัดสินใจที่เห็นชอบด้วยกับพฤติกรรมที่ละเมิดกฎหมาย มากกว่าเห็นชอบด้วยกับพฤติกรรมที่ถูกกฎหมาย (อัมณพ ชูบำรุง และอุนิษา เลิศโตมรสกุล, 2555) ดังนั้น การรับเอาแนวคิด ทัศนคติที่เห็นด้วยกับการก่ออาชญากรรมและละเมิดกฎหมายด้วยการสร้างสถานการณ์ให้เกิดขึ้นบนระบบนิเวศ DeFi นำไปสู่ปรากฏการณ์ล้มทั้งยืน (Rug Pull) ในรูปแบบต่างๆ จึงเกิดจากการร่วมมือวางแผนและเรียนรู้ปฏิบัติการเป็นกลุ่มจากเจ้าของโครงการ และ/หรือนักพัฒนาโครงการ ทำหน้าที่สร้างแพลตฟอร์ม DeFi โดยให้ความเชื่อมั่นกับ

นักลงทุนว่าด้วยความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ด้านเทคโนโลยีบล็อกเชนของตน แพลตฟอร์ม DeFi จะมีความปลอดภัย สินทรัพย์ดิจิทัลของนักลงทุนจะไม่สูญหาย โดยมีผู้ทรงอิทธิพล ทำหน้าที่โน้มน้าวให้นักลงทุนได้รับข้อมูลว่าจะได้ผลตอบแทนที่สูงขึ้น หากลงทุนด้วยสินทรัพย์ดิจิทัลที่มากขึ้น

3) ด้านการแก้ตัว (Neutralization) Grasham M. Sykes และ David Matza (1957) ได้เสนอทฤษฎีทางอาชญาวิทยา เพื่ออธิบายถึงผู้เยาว์ที่กระทำความผิดสามารถต่อสู้กับสำนึก หรือความรู้สึกผิดเมื่อลงมือกระทำความผิดได้อย่างไร ทั้งสองเชื่อว่า เมื่อผู้เยาว์ตัดสินใจกระทำการขัดต่อกฎหมาย จะมีการให้เหตุผลเพื่อแก้ตัวหรือลดล้างความรู้สึกผิดให้กับตนเอง ทั้งนี้ เหตุผลจะถูกใช้ก่อนการกระทำความผิดและเพื่อให้การกระทำความผิดเป็นไปได้ จึงมีการทำให้ความเชื่อของแต่ละบุคคลเป็นกลาง เรียกว่า “เทคนิคการแก้ตัว” ภายหลังต่อมามีการนำทฤษฎีไปพิสูจน์สมมติฐานการหาเหตุผลเข้าข้างตนเองของผู้กระทำความผิดในอาชญากรรมคอมพิวเตอร์และไซเบอร์หลายประเภท (สาวตรี สุขศรี, 2563) กล่าวได้ว่า เทคนิคการแก้ตัวเป็นกลไกที่บุคคลใช้เพื่อหลบหนีการควบคุมของสังคม และสร้างความรู้สึกละโม้ที่จะมีส่วนร่วมในการกระทำความผิด บุคคลที่ยอมรับเทคนิคการแก้ตัวมากขึ้น มักจะมีส่วนร่วมในการกระทำความผิดมากขึ้นด้วย เมื่อพิจารณาการเกิดปรากฏการณ์ล้มทั้งยืน (Rug Pull) เทคนิคการแก้ตัว จึงเป็นการปฏิเสธความเสียหายที่เกิดขึ้นหลังจากนักลงทุนสูญเสียสภาพคล่องในระบบแพลตฟอร์ม DeFi ด้วยการอ้างถึงข้อขัดข้องที่เกิดจากเทคโนโลยี ความผิดพลาดจากการออกแบบระบบหรือการถูกโจมตีจากผู้ประสงค์ร้าย เพื่อโครงการสินทรัพย์ดิจิทัล หรือด้วยการโทษความเป็นปัจเจกของนักลงทุนที่หวังผลประโยชน์สูง ตลอดจนการโทษสถานะและมาตรการทางกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งยังไม่มีกำหนดให้ปรากฏการณ์ล้มทั้งยืน (Rug Pull) เป็นความผิด สอดคล้องกับเทคนิคการแก้ตัวแบบการปฏิเสธความเสียหาย หรือการทำร้าย (Denial of Injury) และการกล่าวโทษผู้อื่น (Condemnation of the Condemners)

ปัจจัยหลักที่ 2 เกิดจากนักลงทุนในสินทรัพย์ดิจิทัล เป็นปัจจัยซึ่งนักลงทุน หรือบุคคลมีความต้องการลงทุนในสินทรัพย์ดิจิทัล และคาดหวังผลตอบแทนจากการนำสินทรัพย์ดิจิทัลไปฝากไว้ในแพลตฟอร์ม DeFi สำหรับซื้อขายแลกเปลี่ยน (DEX) ซึ่งนำไปสู่การเกิดปรากฏการณ์ล้มทั้งยืน (Rug Pull) ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่

1) **ด้านเครือข่ายทางสังคม (Social Network)** Manuel Castells (1997-2000) นักสังคมวิทยาได้กล่าวถึงสังคมออนไลน์ที่สร้างขึ้นตามสภาวะของสังคมข้อมูลข่าวสาร (Information Society) บนพื้นที่ไซเบอร์ ซึ่งเป็นช่องทางสะท้อนความคาดหวังร่วมกัน การแสดงตัวตน การรวบรวมกลุ่มความหลากหลายให้เชื่อมต่อเข้าหากันได้ตามความสนใจและพฤติกรรมการใช้งานที่ผู้ใช้ ในฐานะเป็นผู้ผลิตเนื้อหาได้เองบนแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดีย ทั้งนี้ในสังคมออนไลน์ ผู้ที่มีอำนาจบนสายสัมพันธ์จะสามารถควบคุมการต่อเชื่อมของเครือข่ายในระดับปัจเจกให้เกิดมิติการใช้งาน เกิดวิถีทางเลือกในการบริโภคและส่งเสริมอัตลักษณ์ความเป็นตัวตน (วรารักษ์ เกลิมพันธุ์ศักดิ์, 2562) เห็นได้จากในปัจจุบันมีการใช้เครือข่ายทางสังคมเชื่อมโยงกันด้วยความสัมพันธ์ของผู้ทรงอิทธิพลต่างๆ ด้วยการทำการตลาดผ่านช่องทางโซเชียลมีเดีย หรือชุมชนออนไลน์ โดยอำนาจต่อการตัดสินใจของผู้บริโภคนั้นจะขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ซึ่งมีผลต่อความรู้สึกนึกคิด และพฤติกรรมในด้านความต้องการของผู้บริโภคที่เป็นกลุ่มเป้าหมายเป็นอย่างมาก เมื่อพิจารณาการเกิดปรากฏการณ์ล้มทั้งยืน (Rug Pull) ผู้บริโภคหรือนักลงทุนโดยทั่วไปต้องการประสบความสำเร็จ และเป็นที่ยอมรับของสังคม ผู้ทรงอิทธิพลได้จูงใจให้นักลงทุนคล้อยตามในด้านทัศนคติ และพฤติกรรมผ่านการเป็นสมาชิกกลุ่มสาธารณะชุมชนออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับสินทรัพย์ดิจิทัลและ/หรือการเป็นผู้ติดตามบัญชีส่วนตัวอาศัยบุคลิกความน่าเชื่อถือ ความเชี่ยวชาญด้านการลงทุนในสินทรัพย์ดิจิทัล ด้วยการนำเสนอเนื้อหา (Content) วิถีชีวิต (Lifestyle) จากนั้น ใช้ประโยชน์จากผู้ติดตามด้วยการให้ข้อมูลอย่างต่อเนื่อง โฆษณาเชิญชวนให้ลงทุน เกิดกิจกรรมเชิญชวน รับคำแนะนำ หรือแลกเปลี่ยนข้อมูลสารสนเทศที่ส่งผลต่อการตัดสินใจลงทุนในสินทรัพย์ดิจิทัล ประกอบกับแรงขับของความต้องการในค่านิยมของสังคมที่ยกย่องชื่นชมผู้ที่ประสบความสำเร็จ มีทรัพย์สินมากมายตั้งแต่อายุน้อย จึงทำให้เกิดความกล้าเสี่ยงที่จะลงทุนเพื่อความสำเร็จด้วยการสร้างรายได้จำนวนมหาศาลในระยะเวลาอันสั้น อาจมีผลให้เกิดการก่ออาชญากรรมโดยใช้ความสัมพันธ์ของมนุษย์และความไร้พรมแดนของเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือ สามารถกล่าวได้ว่า ความเป็นเครือข่ายสังคมมีส่วนสำคัญที่ทำให้อาชญากรรมกลุ่มเป็นองค์กร เพื่อร่วมกันก่ออาชญากรรมได้มากขึ้นอีกด้วย

2) ด้านปัจเจกบุคคล (Individual) เป็นลักษณะเฉพาะของนักลงทุน กล่าวคือ การลงทุนใน DeFi จะเป็นการลงทุนผ่านการซื้อสินทรัพย์ดิจิทัล โดยผู้ลงทุนจะต้องพิจารณาเลือกชนิดสินทรัพย์ดิจิทัลตามที่แพลตฟอร์ม DeFi นั้นกำหนดเพื่อจะนำไปฝาก (Staking) บนตลาดแลกเปลี่ยนแบบกระจายศูนย์ (DEX) ในการช่วยสร้างสภาพคล่องให้กับแพลตฟอร์ม เพื่อจะได้รับผลตอบแทนสูงขึ้น (Yield Farming) การตัดสินใจลงทุนนี้อาจเกิดจากการตัดสินใจด้วยตนเอง หรือพฤติกรรมการลงทุนตามกัน (Herding Behavior) ซึ่งเป็นสัญญาณที่มักเกิดขึ้นระหว่างกระบวนการตัดสินใจของมนุษย์ โดยการคล้อยตามกันของกลุ่มนักลงทุน หรือลอกเลียนพฤติกรรมในการซื้อ-ขายสินทรัพย์ดิจิทัลชนิดเดียวกันกับนักลงทุนรายอื่น โดยไม่ได้มีการคำนึงถึงปัจจัยพื้นฐาน หรือข้อมูลอันเป็นประโยชน์ที่ตนเองมีอยู่ ขณะที่ Dan Herman (1996) นักกลยุทธ์การตลาดได้ค้นพบอาการกลัวพลาด หรือความรู้สึกวิตกกังวลที่มนุษย์นั้นคิดว่าตนเองกำลังตกกระแสนี้ สะท้อนผ่านข่าวสารบนโซเชียลมีเดียจึงต้องเร่งตามกระแสให้ทัน เรียกอาการนี้ว่า Fear of Missing Out (FOMO) นักลงทุนจึงมักจะตื่นเต้นกับผลตอบแทน หรือราคาสินทรัพย์ดิจิทัลที่สูงขึ้นอย่างรวดเร็ว และเมื่อทราบว่ามีผู้ทำกำไรได้มากกว่าตนเองจึงเกิดความวิตกกังวลเกี่ยวกับการสูญเสีย หรือพลาดโอกาสในการทำกำไรไป (Prosad et al, 2015) สอดคล้องกับทฤษฎีความคาดหวัง (Prospect Theory) ของ Kahneman (1979) ซึ่งคาดหวังในผลตอบแทนจากการลงทุนสินทรัพย์ดิจิทัลที่สูง เมื่อพิจารณาการเกิดปรากฏการณ์ล้มทั้งยืน (Rug Pull) พบว่า ผู้ที่มีความสามารถในการก่ออาชญากรรมใช้วิธีการสร้างความสัมพันธ์ส่วนตัวให้นักลงทุนรู้สึกคุ้นเคยผ่านโซเชียลมีเดียต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ที่ใช้เวลาส่วนใหญ่บนโลกออนไลน์เป็นประจำ (Routine) จึงมีโอกาที่จะได้รับข้อมูลเชิงชวน อ้างผลตอบแทนสูงมากขึ้นเมื่อนักลงทุนเริ่มมองเห็นผลตอบแทนที่มากและบ่อยครั้งขึ้น จึงมีการแนะนำและเริ่มซื้อช่องทางสร้างรายได้โดยโน้มน้าวให้นักลงทุนลงทุนในจำนวนไม่มากก่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากนักลงทุนมีวิถีชีวิต (Life Style) ที่ชื่นชอบความเสี่ยงแสวงหาผลประโยชน์ เมื่อมีความไว้วางใจจากความสัมพันธ์ที่ผ่านมา หรือการแสดงตัวตนบนโลกออนไลน์ว่าผู้ทรงอิทธิพลนั้น มีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีกว่าตนเอง ไม่น่าจะหลอกลวงแต่อย่างใด จึงมีความมั่นใจที่จะลงทุนตามคำเชิญชวน หรือคำแนะนำเหล่านั้น โดยไม่ลังเลใจ

ปัจจัยหลักที่ 3 เกิดจากขาดผู้พิทักษ์ที่มีความสามารถ เป็นการขาดผู้รับผิดชอบ กำกับดูแลสอดส่อง เฝ้าระวัง หรือกลั่นกรอง เพื่อลดทอนโอกาสที่อาจก่อให้เกิดอาชญากรรมบนเทคโนโลยีการเงินแบบกระจายศูนย์ (DeFi) ในปรากฏการณ์ล้มทั้งยืน (Rug Pull) ประกอบด้วย 4 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ 1 หน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย (Law Enforcement) หมายถึง สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) มีภารกิจในการส่งเสริมและพัฒนากำกับดูแลตลาดสินทรัพย์ดิจิทัล กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ (บก.ปอศ.) มีภารกิจในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวกับสินทรัพย์ดิจิทัล การซื้อขายหลักทรัพย์ ตลาดสินทรัพย์ดิจิทัล หรือธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัลและธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) มีภารกิจในการบริหารจัดการให้ระบบเศรษฐกิจและการเงินของประเทศ โดยเฉพาะการปรับตัวเข้าสู่เศรษฐกิจดิจิทัล เป็นต้น หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายข้างต้นยังไม่มี การกำหนดวิธีการปฏิบัติงานที่เป็นการเฉพาะ ขาดการประสานงานและการบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งในมิติของการปฏิบัติงาน การกำกับดูแลและแลกเปลี่ยนข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เนื่องจากการเกิดปรากฏการณ์ล้มทั้งยืน (Rug Pull) มีรูปแบบการกระทำผิดที่มีความซับซ้อน ขั้นตอนการดำเนินการจำเป็นต้องใช้ความเชี่ยวชาญ จึงไม่สามารถดำเนินการภายใต้หน่วยงานของรัฐหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งได้

กลุ่มที่ 2 ชุมชนนักลงทุนสินทรัพย์ดิจิทัล (Online Community) หมายถึง ผู้ทรงอิทธิพลทางสื่อสังคมออนไลน์ เป็นผู้มีความเสี่ยงในด้านความรู้ ความเชี่ยวชาญด้านสินทรัพย์ดิจิทัล ซึ่งมีอิทธิพลต่อความคิดและการตัดสินใจของผู้ลงทุน ผู้ลงทุนสินทรัพย์ดิจิทัลซึ่งอาจจะมีประสบการณ์เคยตกเป็นเหยื่อ หรืออยู่ในสถานการณ์เกือบตกเป็นเหยื่อปรากฏการณ์ล้มทั้งยืน (Rug Pull) สมาคมสินทรัพย์ดิจิทัลไทย ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างความรู้ความเข้าใจ เรื่องการลงทุนในสินทรัพย์ดิจิทัลให้คนไทย สามารถลงทุนได้ถูกต้องและไม่ตกเป็นเหยื่อของการหลอกลวง ตลอดจนผู้ประกอบการธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล เนื่องด้วยมีบทบาทสำคัญในการให้บริการ หรือให้คำแนะนำการลงทุนในสินทรัพย์ดิจิทัลต่อนักลงทุน และเป็นตัวกลางซึ่งมีข้อมูลของลูกค้าตามมาตรการบังคับของกฎหมาย

แต่ยังขาดการแลกเปลี่ยนข่าวสาร ประสบการณ์ องค์ความรู้ เครื่องมือพิเศษต่างๆ ในการสนับสนุนพยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อบูรณาการร่วมกันกับหน่วยงาน บังคับใช้กฎหมายในการติดตามผู้กระทำความผิด

กลุ่มที่ 3 กฎหมายและหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง (Legal) หมายถึง การปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสินทรัพย์ดิจิทัล โดยจำเป็นจะต้องพิจารณาให้ความชัดเจนกับการป้องกันการกระทำความผิดไม่เป็นธรรมเกี่ยวกับการซื้อขายสินทรัพย์ดิจิทัล เนื่องด้วย พรก. สินทรัพย์ดิจิทัลฯ ยังขาดการกำกับการทำธุรกรรมบน DeFi หรือการกำหนดให้การ Rug Pull เป็นการกระทำความผิด แม้ว่าการทำธุรกรรมบน DeFi จะมีใช้กิจกรรมที่ละเมิดต่อศีลธรรมอันดี แต่กฎหมายได้กำหนดให้ผู้ประกอบการสินทรัพย์ดิจิทัลจะต้องได้รับอนุญาตจากสำนักงาน ก.ล.ต. หากมีการละเมิดจะเป็นความผิดตามกฎหมาย ซึ่งเป็นกลไกของรัฐที่กำหนดให้พฤติกรรมบางประการเป็นความผิด เพื่อประโยชน์ในการควบคุมกำกับดูแลการประกอบธุรกิจและป้องปรามการจะนำสินทรัพย์ดิจิทัลไปใช้ในการกระทำความผิด (กิจชัยยะ สุรารักษ์, 2562) เมื่อมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องยังไม่ชัดเจน อาจส่งผลให้การป้องกันอาชญากรรมบนเทคโนโลยีทางการเงินแบบกระจายศูนย์ (DeFi) ในปรากฏการณ์ล้มทั้งยืน (Rug Pull) และการคุ้มครองนักลงทุนในสินทรัพย์ดิจิทัลในมิติของกฎหมายไทยยังคงมีช่องว่าง ไม่สามารถคุ้มครองได้ครอบคลุมถึงกิจกรรมที่เกิดขึ้นย่อมส่งผลให้ผู้คนในสังคมรู้สึกถึงความไม่มั่นคงและนำไปสู่ความเสียหายที่จะถูกหลอกลวงได้ง่าย ร่วมกับการกำหนดหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติเฉพาะ ให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐในการดำเนินการสืบสวนสอบสวน รวบรวมพยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์ อันจะส่งผลต่อการเพิ่มศักยภาพในการป้องกันอาชญากรรมฯ ได้อีกประการหนึ่ง

กลุ่มที่ 4 ผู้ให้บริการตรวจสอบสัญญาอัจฉริยะ (Smart Contract Security Audit) เนื่องจากกลไกการทำงานของ DeFi มีพื้นฐานจากการเขียนคำสั่งโปรแกรมคอมพิวเตอร์ (Source code) ในกำหนดเงื่อนไขในการดำเนินกิจกรรมทางต่างๆ ในแพลตฟอร์ม โดยปกติแล้วผู้ใช้งานทั่วไปมักจะไม่สามารถทำความเข้าใจ หรือขาดความเชี่ยวชาญในการตรวจสอบความปลอดภัยในสัญญาอัจฉริยะด้วยตนเอง จึงต้องมีหน่วยงานซึ่งทำหน้าที่ตรวจสอบสัญญาอัจฉริยะ วิเคราะห์ปัญหา ข้อผิดพลาด หรือช่องโหว่ต่างๆ ตลอดจนให้คำแนะนำแนวทางในการแก้ไขปัญหาให้กับเจ้าของแพลตฟอร์ม สรุปเป็นรายงานข้อค้นพบ (Audit Finding) พร้อมสถานะ (Status) ของ

แต่ละปัญหา ตามขอบเขต (Scope of Work) ที่กำหนดและเมื่อมีการแก้ไขแพลตฟอร์มแล้ว Audit จะทำการตรวจสอบก่อนและหลังการติดตั้งแพลตฟอร์ม (Deploy) บนเครือข่ายบล็อกเชนหลัก (Main net) และจะออกรายงานรับรองการตรวจ (Audit Report) เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ และความมั่นใจให้กับผู้ใช้แพลตฟอร์มนั้นๆ Audit ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ให้บริการภาคเอกชน ในปัจจุบันจึงยังขาดการบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานกำกับของรัฐ เพื่อกำหนดแนวทางให้ผู้พัฒนาโครงการหรือแพลตฟอร์ม DeFi เปิดเผย Source code เป็นสาธารณะ จะต้องได้รับการตรวจสอบยืนยัน (Code Audit) จากผู้ตรวจสอบที่น่าเชื่อถือซึ่งผ่านการรับรองมาตรฐานความปลอดภัยจากหน่วยงานกำกับของรัฐ ตลอดจนการตรวจสอบความสอดคล้องกันของ Source code ที่ผ่านการตรวจสอบและ Source code ที่ใช้ติดตั้งจริง เป็นต้น

แนวทางการป้องกันการเกิดปรากฏการณ์ล้มทั้งยืน (Rug Pull)

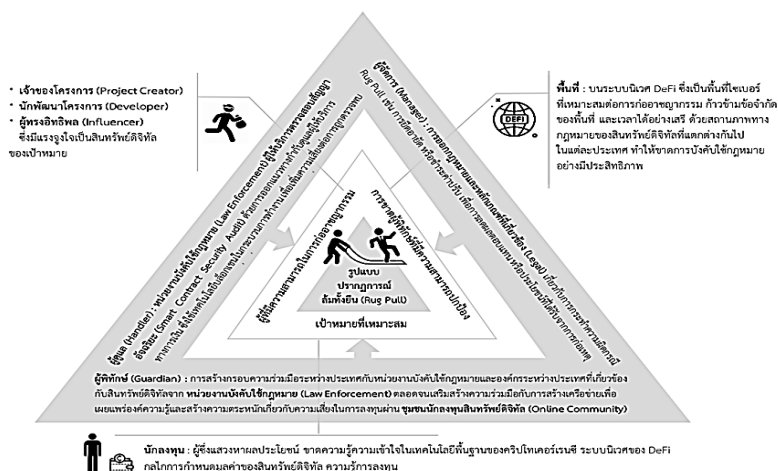
Felson (1994) ได้เสนอแนวทางป้องกันการก่ออาชญากรรม โดยมีแนวคิดจากทฤษฎีปฏิกตินิสัย (Routine Activity Theory) ว่าของปัญหาอาชญากรรมเกิดขึ้นเนื่องจากไม่มีการควบคุมที่มีประสิทธิภาพ ผู้กระทำความผิดจะมุ่งเน้นเหยื่อ หรือเป้าหมายที่ดึงดูดใจต่อการก่ออาชญากรรม ได้เสนอให้มีความร่วมมือของผู้รับผิดชอบ 3 กลุ่มที่สามารถป้องกันเป้าหมายหรือเหยื่อจากอาชญากรรมได้ หากไม่มีผู้ควบคุมหรือมีอยู่แต่ไร้อำนาจ (UNODC, n.d.) ประกอบด้วย 1) ผู้ดูแล (Handler) เป็นการพิจารณาผู้รับผิดชอบจากบุคคลที่มีอิทธิพลต่อผู้กระทำผิด หรือมีโอกาสเกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบน เช่น ผู้ปกครอง ญาติ เพื่อนสนิท หรือครู เพื่ออบรม ชดเชยลดทอนความเบี่ยงเบนในการกระทำผิด 2) ผู้พิทักษ์ (Guardian) เป็นการพิจารณาผู้รับผิดชอบจากเหยื่อ โดยผู้พิทักษ์จะมีบทบาทหน้าที่ในการปกป้องเป้าหมายจากอาชญากรรม เช่น เจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมาย ผู้ที่มีหน้าที่ในการตรวจตราดูแลความปลอดภัย สำหรับผู้พิทักษ์ที่ไม่เป็นทางการ เช่น เพื่อนบ้าน ผู้ที่บังเอิญอยู่ในพื้นที่ ทั้งนี้หากผู้พิทักษ์ไม่อยู่ อ่อนแอ หรือมีการป้องกันเพียงเล็กน้อยก็จะมีโอกาสที่เป้าหมายจะตกเป็นเหยื่อได้ และ 3) ผู้จัดการสถานที่ (Manager) เป็นการพิจารณาผู้รับผิดชอบจากสถานที่ ทั้งนี้ทุกสถานที่ที่มีเจ้าของ หรือมีการมอบสิทธิ์ความเป็นเจ้าของ มีผู้ดูแลสถานที่และผู้คนที่ใช้สถานที่ เรียกว่า ผู้จัดการสถานที่ รับผิดชอบดูแลเฝ้าระวังพื้นที่เสี่ยงที่มีโอกาสต่อการเกิดอาชญากรรม กล่าวโดยสรุป การลด

อัตราการเกิดอาชญากรรมและการลดอัตราการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมนั้น
จะต้องมีผู้รับผิดชอบกับกักขังบุคคลที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน หรือให้ยุติพฤติกรรม
ของอาชญากรในฐานะผู้ดูแล (Handler) ผู้จัดการสถานที่ (Manager) และผู้พิทักษ์
(Guardian)

กล่าวคือ การป้องกันอาชญากรรมบนเทคโนโลยีการเงินแบบกระจายศูนย์ (DeFi) ในปรากฏการณ์ล้มทั้งยืน (Rug Pull) จำเป็นที่จะต้องทำให้องค์ประกอบใด องค์ประกอบหนึ่งไม่เกิดขึ้น ด้วยการลดโอกาส หรือช่องว่างที่จะสามารถก่อ อาชญากรรม การมีผู้จัดการดูแลรักษาความปลอดภัยที่ดี ตลอดจนลดผลประโยชน์ ที่ผู้กระทำความผิดจะได้รับ ผู้เขียนได้นำทฤษฎีสามเหลี่ยมอาชญากรรม (Crime Triangle Theory) และทฤษฎีปกตินิสัย (Routine Activity Theory) มาเป็นกรอบ ในการอธิบาย แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1

อธิบายการป้องกันอาชญากรรมบนเทคโนโลยีการเงินแบบกระจายศูนย์ (DeFi) ใน ปรากฏการณ์ล้มทั้งยืน (Rug Pull)

ที่มา: ภาพทฤษฎีสามเหลี่ยมอาชญากรรม (Crime Triangle Theory). โดย John E. Eck ดัดแปลงโดยผู้เขียน.

สรุป

อาชญากรรมบนเทคโนโลยีการเงินแบบกระจายศูนย์ (DeFi) ในปรากฏการณ์ ล้มทั้งยืน (Rug Pull) เป็นอาชญากรรมไซเบอร์ที่มีลักษณะเข้าข่ายการร่วมมือ ปฏิบัติการ สมคบกระทำความผิดร่วมกันของกลุ่มบุคคลจากหลายพื้นที่ เพื่อก่อเหตุ อาชญากรรม เข้าลักษณะองค์ประกอบขององค์การอาชญากรรมข้ามชาติ คือ การร่วมมือกระทำความผิด ณ พื้นที่หนึ่งและไปปฏิบัติการก่อเหตุ ณ อีกพื้นที่หนึ่งผ่าน ระบบนิเวศอินเทอร์เน็ต ด้วยสภาพปัญหาด้านโลกาภิวัตน์และด้านสังคมความเสี่ยง กล่าวได้ว่า อินเทอร์เน็ตได้สร้างช่องทางการสื่อสารเพื่อการรวมกลุ่ม แบ่งปัน แลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน อาชญากรจึงใช้อินเทอร์เน็ตเป็นเครื่องมือในการขยาย โอกาสในการเกิดเหตุได้ ซึ่งในปัจจุบัน กิจกรรมที่เกิดขึ้นบนแพลตฟอร์ม DeFi ยังคงมีปัญหาด้านกฎหมายในการขาดกำกับดูแล และด้านความร่วมมือระหว่าง ประเทศ ซึ่งยังไม่ครอบคลุม หรือไม่เพียงพอต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน แม้กรณีปรากฏการณ์ล้มทั้งยืน (Rug Pull) ในประเทศไทยยังปรากฏไม่มาก แต่การ กระทำความผิดสามารถขยายไปถึงพื้นที่ในเขตประเทศที่มีสภาพบังคับกฎหมายที่ แตกต่างกันด้วยช่วงเวลาการก่อเหตุที่สามารถดำเนินการข้ามเขตเวลาระหว่าง ประเทศได้อย่างเสรี ย่อมส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของระบบเศรษฐกิจการเงินได้ ในวงกว้าง ดังนั้น หากสามารถสร้างกลไกความร่วมมือระหว่างประเทศกับหน่วยงาน บังคับใช้กฎหมาย และองค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับสินทรัพย์ดิจิทัล เพื่อ บูรณาการความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่สำคัญ ตลอดจนการสร้าง เครือข่ายเพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพในการป้องกันแล้ว การสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับความเสี่ยงในการลงทุนในสินทรัพย์ดิจิทัลย่อมต้อง อาศัยความร่วมมือระหว่างหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายกับชุมชนนักลงทุนสินทรัพย์ ดิจิทัล เพื่อป้องกันไม่ให้ประชาชนตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมรูปแบบใหม่ จะสามารถ ลดช่องโอกาสของการเกิดปรากฏการณ์ล้มทั้งยืน (Rug Pull) ได้อีกประการหนึ่ง

เอกสารอ้างอิง

- กิจชัยยะ สุรารักษ์. (2562). แนวทางการป้องกันอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับสกุลเงิน
เข้ารหัสในประเทศไทย: กรณีศึกษาบิทคอยน์. ปริญญาานิพนธ์ปริญญาดุษฎี
บัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เจษฎาพงษ์ คำชู. (2565). หมวดหมู่ของอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับคริปโทเคอร์เรนซี.
วารสารวิชาการอาญาวิทยาและนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ,
8(1), 171-185. สืบค้นจาก [https://so02.tcithaijo.org/index.php/
forensic/article/download/253991/172762/966694](https://so02.tcithaijo.org/index.php/forensic/article/download/253991/172762/966694)
- ปกป้อง ศรีสนิท. (2563). กฎหมายอาญาชั้นสูง (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: วิญญูชน
ประเมศวร์ กุมารบุญ. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างการไว้ตัวตนกับอาชญากรรม
ไซเบอร์. ปริญญาานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภุขงค์ ธีรนนทรพร. (2564). กฎหมายไทยพร้อมหรือยัง ถ้าสถาบันการเงินเกิด
ภาวะล้มละลาย. วารสารการเงินการคลัง, สืบค้นจาก
<http://www.fpojournall.com/bankruptcy-law-bank/>
- วรารักษ์ เณิมพันธุ์ศักดิ์. (2562). เอกสารการเรียนรู้ชุดวิชา 82227 ความคิดทาง
การเมืองและสังคม สาขาวิชารัฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วิสูตร กังฉมาภรณ์. (2563). แนวทางการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินโดย
ธุรกรรมเงินสกุลเข้ารหัส. ปริญญาานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต,
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถณี อาชวานันทกุล. (2555). ผลิตภัณฑ์ทางการเงินที่รับผิดชอบ (4): การ(ไม่)ทำ
ธุรกิจกับลูกค้าที่ทุจริต. ThaiPublica. สืบค้นจาก
<https://thaipublica.org/2012/12/responsible-products-4/>
- สาวตรี สุขศรี. (2563). กฎหมายว่าด้วยอาชญากรรมคอมพิวเตอร์และอาชญากรรม
ไซเบอร์. โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอนคณะนิติศาสตร์.
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สกุลชัย เก่งอนันตานนท์. (2564). ถอดบทเรียน Defi ไทยสายซิ่ง จากเคส tuktuk
ผ่านมุมมองของ 'Bitkub chain' สรุปลแล้วคือแชร์ลูกโซ่หรือไม่.
THE STANDARD WEALTH. [https://thestandard.co/bitkub-chain-
tuktuk-finance/](https://thestandard.co/bitkub-chain-tuktuk-finance/)

- สำนักงาน ก.ล.ต. (2565). ความเสี่ยงของสินทรัพย์ดิจิทัลต่อเสถียรภาพทางการเงิน
ในมุมมอง Financial Stability Board (FSB). สืบค้นจาก
<https://www.sec.or.th /TH/Template3/Articles/2565/200265.pdf>
- สำนักงาน ก.ล.ต. (2566). ประกาศคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาด
หลักทรัพย์ ที่ กช. 6/2566 เรื่อง หลักเกณฑ์ เงื่อนไข และวิธีประกอบธุรกิจ
สินทรัพย์ดิจิทัล (ฉบับที่ 20). สืบค้นจาก <https://publish.sec.or.th/nrs/9765s.pdf>
- สำนักงาน ปปง. (2562). ระเบียบวิธีเพื่อการประเมินการปฏิบัติตามคำแนะนำของ
FATF และการประเมิน ประสิทธิภาพของระบบ AML/CFT ฉบับปรับปรุง
ตุลาคม 2562. กรุงเทพฯ: สำนักงาน ปปง.
- สุมาพร (ศรีสุนทร) มานะสันต์. (2562). Smart Contract: เมื่อสัญญาไม่ได้ทำด้วย
กระดาษ. กรุงเทพธุรกิจ. สืบค้นจาก <https://www.bangkokbiznews.com/blogs/columnist/122819>
- โสวัตรี ณ ถลาง. (2562). แนวความคิดและทฤษฎีมานุษยวิทยา. มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์. สืบค้นจาก https://kukr.lib.ku.ac.th/kukr_es/BKN/searchdetail/downloaddigitalfile/20011598/151198
- อรรถพร ชูบำรุง และ อุนิษา เลิศโตมรสกุล. (2555). อาชญากรรมและอาชญาวิทยา.
กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Jiraboon. (2564). Bitkub ออกประกาศไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ KubSwaps หลังนัก
ลงทุนไทยถูก rug pull เสียหายยับ. Siam Blockchain. สืบค้นจาก
<https://siamblockchain.com/2021/06/06/ kubswaps-rug-pull-so-hard-the-noobs-will-scream/>
- Klungjaturavet, C., & Hirankasi, P. (2564). Defi กับบทบาทของธนาคารในโลก
การเงินใหม่ที่เราคุ้นเคย. วิจัยกรุงศรี. สืบค้นจาก <https://www.krungsri.com/th/research/research-intelligence/defi-21>
- Radius. (2564). Tuktuk หัวทีม เกิดอะไรขึ้นกับโครงการ defi บน Bitkub chain.
Bitcoin Addict. สืบค้นจาก <https://bitcoinaddict.org/2021/06/01/ what-happened-to-the-tuktuk-defi-project-on-bitkub-chain/>

- The Intelligence Team. (2564). การเติบโตอย่างรวดเร็วของ Cryptocurrency และการเงินแบบไม่รวมศูนย์ (Decentralized Finance-DeFi) : Paradigm Shift ครั้งประวัติศาสตร์ของระบบการเงินโลก. สืบค้นจาก <https://intsharing.co/2021/04/19/%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B9%80%E0%B8%95%E0%B8%B4%E0%B8%9A%E0%B9%82%E0%B8%95%E0%B8%AD%E0%B8%A2%E0%B9%88%E0%B8%B2%E0%B8%87%E0%B8%A3%E0%B8%A7%E0%B8%94%E0%B9%80%E0%B8%A3%E0%B9%87%E0%B8%A7%E0%B8%82/>
- Thongchai. (2564). ทีมงาน tuktuk.finance โจมตีโทษนักลงทุน หลังเปิด fair launch ราคาเหรียญร่วงกว่า 99%. Siam Blockchain. สืบค้นจาก <https://siamblockchain.com/2021/05/31/tuktuk-finance-apologises-for-fair-launch/>
- Appadurai, A. (1996). *Modernity At Large: Cultural Dimensions of Globalization*. University of Minnesota Press. Retrieved from <https://books.google.co.th/books?id=4LVeJT7gghMC>
- Beck, U. (1992). *Risk Society: Towards a new Modernity*. Sage Publications London.
- Carrick, A. (2021). *Squid pain: Crypto-speculators lose \$2m to scammers who created fake digital currency on the back of hit TV show Squid Game*. THIS IS MONEY. Retrieved from <https://www.thisismoney.co.uk/money/crypto/article-10153027/Squid-Game-cryptocurrency-abandoned-rug-pull.html>
- Chainalysis, Team. (2022). *The 2022 Crypto Crime Reports*. CHAINALYSIS. Retrieved from <https://go.chainalysis.com/rs/503-FAP-074/images/Crypto-Crime-Report-2022.pdf>

- Cohen, L. E., & Felson, M. (1979). Social change and crime rate trends: A routine activities approach. *American Sociological Review*, 44, 588-609. Ganster.
- Attlee, D. (2023). *The European Parliament adopts crypto-focused MiCA legislation*. COINTELEGRAPH. Retrieved from https://cointelegraph.com/news/the-european-parliament-adopts-crypto-focused-mica-legislation?fbclid=IwAR15alaYeRHJeQrcT_6ttQO3Ye2z0YH1G3OUc4C7v3L3-5naXqp_B-61LgQ
- Majcher, K. (2022). *FBI issues recommendations for DEFI investors amid exploits*. THE BLOCK. Retrieved from <https://www.theblock.co/post/166579/fbi-issues-recommendations-for-defi-investors-amid-exploits>
- Marshall, M. (1964). *Understanding Media: The Extensions of Man*. New York: McGraw-Hill.
- NY State Senate. (2022). *State Senate Bill S8839*. Retrieved from <https://www.nysenate.gov/legislation/bills/2021/s8839>
- Popescu, A. D. (2020). Decentralized finance (DEFI) -The Lego of Finance. *Journalism and Education Sciences University of Craiova*, 7(1), 321-349. Retrieved from https://sserr.ro/wp-content/uploads/2020/07/SSERR_2020_7_1_321_349.pdf
- Prosad, J. M., Kapoor, S., & Sengupta, J. (2015). Theory of behavioral finance. *Handbook of Research on Behavioral Finance and Investment Strategies*, 1-24. Retrieved from <https://doi.org/10.4018/978-1-4666-7484-4.ch001>
- PwC. (n.d.). *Demystifying cryptocurrency and Digital assets*. Retrieved from <https://www.pwc.com/us/en/tech-effect/emerging-tech/understanding-cryptocurrency-digital-assets.html>

UNODC. (n.d.). *Module 2 key issues: 2A-Detailed Explanation of Tonry and Farrington's Typology*. Retrieved from <https://www.unodc.org/e4j/zh/crime-prevention-criminal-justice/module-2/key-issues/2a-detailed-explanation-of-tonry-and-farringtons-typology.html>